

Οδύσσεια
Ταξιδιωτάι. 1666.

ΣΤΙΛΩΝΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ
Καθηγητού του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ο ΚΑΠΟΥΚΙΝΟΣ ROBERT DE DREUX ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΣΤΑ 1666

Μέσα στη φτώχεια που έχουμε από ειδήσεις για τα σκοτεινά χρόνια της τουρκοκρατίας οι πληροφορίες που μας δίνουν οι Ευρωπαίοι ταξιδιωτές, όσοι έτυχε στα χρόνια αυτά να περάσουν απ' τις ελληνικές χώρες είναι πράγματι πολύτιμες. Δεν πρέπει βέβαια να περιμένει κανένας απ' αυτές πάντα πολύ σπουδαία πράγματα, γιατί περαστικοί όπως ήταν δεν είχαν τον καιρό ούτε και το σκοπό να εξετάσουν με προσοχή τον τόπο μας και να δώσουν ολόκληρη την εικόνα του. Αυτό μονάχα για λίγους μπορεί να ειπωθεί. Οι περισσότεροι περνούσαν για άλλες δουλειές, και το σημαντικότερο μαζί με διάφορες διπλωματικές αποστολές και στα δρόμους τους πάνω απ' όλα έβλεπαν σημειώνον ότι τους έκανε κάποια έντυπωση ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του καθενός. Γι' αυτό και οι πληροφορίες των δεν είναι συστηματικές και μερικές μάλιστα φορές όχι και πολύ σωστές. Άλλες φορές στο βιαστικό πέρασμά τους δεν προφταίνουν να αντιληφθούν καλά καλά ό,τι βλέπουν ή δεν ακοῦν καλά τα ονόματα και τα παραμορφώνουν ή δεν καταλαβαίνουν καλά και παρεξηγούν ό,τι τους λές, κι άλλες φορές δίνουν πίστη και προσοχή ο' ότι ακούσουν απ' τους ντόπιους, που δεν τους λέν πάντα την αλήθεια, καμιά φορά δέ για να κάνουν φαίνεται περισσότερη έντυπωση στους άπλοϊκούς αναγνώστες τους τερατολογούν και οι ίδιοι. Μ' όλα αυτά κοντά στο τίποτα οι πληροφορίες που βρίσκουμε στα ταξιδιωτικά βιβλία είναι κάτι τι, αρκεί να μη τους παραδεχόμαστε ανεξέταστα, αλλά με κάποια προσοχή και κριτική.

Είπαμε παραπάνω πως οι περισσότεροι απ' τους ταξιδιωτές δεν ταξίδευαν για περιήγηση, αλλά για άλλες δουλειές, και το σημαντικότερο πήγαιναν και ήρχονταν απ' την Κωνσταντινούπολη. Γι' αυτό και οι πληροφορίες τους σχετίζονται με τους τόπους, που βρίσκονται πάνω στους μεγάλους δρόμους, που πάν προς την Κωνσταντινούπολη. Για την Θράκη δυο μεγάλοι δρόμοι είναι που οδηγούν απ' την Ευρώπη προς την Πόλη. Ο

Θρα-
κία
εφε-
ρε
Θρα-
κία
Σειρή
1728
Τεχες
Αγ. Β'

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τελευτών ὁ Ὀβίδιος ὑπεραμύνεται ἑαυτοῦ διὰ μακρῶν ὅτι ἀδίκως ἐξωρίσθη καὶ καταλήγει διὰ τῶν ἐξῆς.

«Ἀφοῦ δὲν μοι παρέχεται τὸ δικαίωμα νὰ παραμείνω εἰς τὴν πα-
»τρίδα μου, ζητῶ τοῦλάχιστον, ὅπως δυνηθῶ πλησίον σου νὰ ζήσω ἐν
»ἀσφαλείᾳ εἰς τὴν ξένην ταύτην χώραν».

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ὀβιδίου. Ἀλλ' ἄρα γε ἡξιώθη ἀπαντή-
σεως ἐκ μέρους τοῦ Κότυς; Ἐκ τῶν ὑστέρων κρίνοντες φρονοῦμεν ὅτι
ὁ Κότυς παρ' ὅλην τὴν εὐγενῆ ψυχὴν του καὶ τὴν καλὴν θελήσιν του
νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς ἓνα ἱκετεύοντα ποιητὴν θὰ ἐδίστασε νὰ γράψῃ πρὸς
τὸν Ὀβίδιον φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ ὁποίου ἐξε-
τελεῖτο αὐστηρὰ διαταγή.

Εἰν' ἀληθὲς ὅτι ὁ Αὐγουστος ἀπέθανε τῷ 14 π. Χ. καὶ ὅτι ὁ Κότυς
ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ βοηθήσῃ αὐτόν. Ἀλλ' ἡ ἀτυχὴς μετὰ τὸν θάνατον
τοῦ Αὐγούστου μετὰ τοῦ θείου του συμβουλίου τῆς ὁποίας ἀνεφέρομεν
τὰς λεπτομερείας, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἀπελθῇ εἰς ἓνα στοιχειῶδες καθή-
κον, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ φανῇ χρησίμος εἰς τὸν ἀτυχέσαντα ποιητὴν.
Καὶ οὕτως ἀπέθνησκε μετ' ὀλίγον τῷ 17 π. Χ. εἰς τὴν ἄξενον ἐκείνην
παράλιον ὁ γὰρ τῶν Μεταμορφώσεων ποιητῆς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ένας, ο πιο συνηθισμένος, είναι ο δρόμος που περνά απ' την 'Αδριανούπολη, ο άλλος είναι η περιφέρημη Έγνατία οδός που άρχιζε απ' το Δυρράχιο, περνούσε απ' τη Θεσσαλονίκη, εξακολουθούσε μέσ' απ' τη Θράκη και τελείωνε 'ς τη Κωνσταντινούπολη. Τους δυο αυτούς δρόμους ακολουθούν απάνω κάτω και σήμερα ακόμα οι δημοσιές. Τόν Ένα απ' αυτούς τους δυο, αυτόν που πάει προς τη Θεσσαλονίκη ακολούθησε 'ς τα 1669 και η συνοδεία του Γάλλου πρεσβευτή De la Haye-Vantelet πηγαίνοντας απ' την Κωνσταντινούπολη 'ς τη Λάρισα, όπου έμενε τότε προσωρινά ο Σουλτάνος για να βρίσκεται πιο κοντά στην Κρήτη, που την πολιορκούσαν τα στρατεύματα του Μεγάλου Βεζίρη του. 'Ο πρεσβευτής πήγαινε για να τακτοποιήσει μερικές γαλλικές υποθέσεις, σχετικές με τα προνόμια των ξένων στην Τουρκία (Capitulations), και μέσα στη συνοδεία του είχε και τόν πνευματικό της πρεσβείας, Ένα συγγενή του καπουκίνο τόν Robert de Dreux. 'Ο de Dreux αυτός ήταν τρία χρόνια που είχαν έρθει απ' τη Γαλλία και έμενε στην Κωνσταντινούπολη ως πνευματικός της πρεσβείας, φιλοπερίεργος δέ καθώς ήταν βοήθησε αυτό το άγαμέταξ εύκαιριές να ταξιδέψει και σ' άλλα μέρη της Τουρκίας. Πρώτα πρώτα έπειδι η πρεσβευτής αναγκάστηκε να ταξιδέψει στην 'Αδριανούπολη, όπου βοήσοντας ο πατέρας Robert τόν πρεσβευτή για να πεθάνει στην 'Αδριανούπολη. Έπειτα βοήσε εύκαιρία να ταξιδέψει με τον καπ' στα νησιά και στη Σύμωρη και στο τέλος συνόδευσε τον πρεσβευτή και στη Λάρισα, κι απ' εκεί κατέβηκε στην 'Αθήνα και στο Ναύπλιο, όπου μάρκαρε για τη Γαλλία. Τις έντυπώσεις απ' τη διαμονή του στην Κωνσταντινούπολη και τα ταξίδια του περιέγραψε σε μιá έκθεση, που την έσημείωσε πρώτα ο Omont, εξέδωσε δέ στα τελευταία χρόνια (1925) ο Pernot από Ένα χειρόγραφο της βιβλιοθήκης των Παρισίων με τόν τίτλο Voyage en Turquie et en Grèce du R. P. Robert de Dreux aumonier de l'ambassadeur de France (1665—1669) publié et annoté par Hubert Pernot. Paris 1925. (Collection de l'Institut Néo-hellénique. Fasc. 3).

'Ο de Dreux δέν ανήκει βέβαια 'ς την τάξη των μεγάλων περιηγητών, όπως ο Belon, ο Tournefort και άλλοι, είναι όμως περίεργος και φιλομαθής και προσεκτικός και ενδιαφέρεται πολύ για τα άρχαία και όπου τα άπαντήσει, δέν αφήνει να του διαφύγουν. 'Ενδιαφέρεται επίσης και για τη σύγχρονη κατάσταση των κατοίκων και μās δίνει και γι' αυτή χρήσιμες πληροφορίες. 'Ετσι μās περιγράφει την 'Αδριανούπολη, την Κωνσταντινούπολη με τα τζαμιά της, τα ιστορικά μνημεία της και τα σαραγιά της, τη Χαλκηδόνα, τó 'Εφραπύργιο, τó Βόσπορο, καθώς και τó παιδομαζώμα και την άγορά των σκλάβων. 'Επειτα μās διηγείται τó ταξίδι του στα

νησιά και τὴ Σμύρνη, καθὼς και τὸ ταξειδί του στὴ Λάρισα, ὅπου μᾶς δίνει πληροφορίες γιὰ ὅλες τὶς πόλεις πὺν ἀπάντησε στὸ δρόμο του ἀπ' τὴ Σηλυβρία ὡς τὴν Καβάλλα, κι ἐδῶ ἐκεῖ ὡς τὴ Θεσσαλονίκη και τὴ Λάρισα. Τελευταῖα μᾶς περιγράφει τὸ ταξειδί του στὴν Ἀθήνα και στὸ Ναύπλιο, και μᾶς ἀναφέρει ὅσα ἀρχαῖα εἶδε και θαύμασε στὴν πόλη τῆς Παλλάδος. Τὴν ἐξιστόρηση τοῦ ταξειδιοῦ του δὲν φαίνεται νὰ τὴν ἔγραψε προσχεδιασμένα, γιατί ἀλλιῶς θὰ ἦταν ἴσως πλουσιώτερη. Κάποιοι, πὺν θὰ τοῦ εἶχε ὑποχρέωση, τοῦ τὴ ζήτησε ἐπίμονα, κι αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ ἀρνηθῇ. "Ετσι, καθὼς μᾶς λέγει ὁ ἴδιος, δὲν τὴν ἔγραψε ἀπὸ σημειώσεις, ἀλλ' ἀπὸ ὅ,τι θυμότανε, τρία μάλιστα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ γυρισμὸ του 'ς τὴ Γαλλία. Μ' ὅλα ταῦτα φαίνεται νὰ εἶχε ζωνρὴ μνήμη, γιατί σὲ πολὺ λίγα πράματα θὰ μπορούσε νὰ πῇ κανένas πὼς δὲν τὰ λείε σωστά, ὅπως τὰ εἶδε και τὰ ἀντελήφθηκε ἢ ὅπως τοῦλάχιστον τοῦ τὰ εἶπαν.

Γιὰ τὴ Θράκη οἱ πληροφορίες τοῦ de Dreux ἔχουν ἀρκετὴ σημασία, γιατί μᾶς δίνουν ὄχι μόνο τὴ γενικὴ εἰκόνα τῆς χώρας, πὺν φαίνεται νὰ ἦταν ἀραῖα κατοικημένη και σχεδὸν ἐρημωμένη, ὄχι μόνο εἰκόνες ἀρκετὰ περιέργες γιὰ τὰ ταξείδια στὰ χῶνα ἐκεῖνα, ἀλλὰ και μερικὲς ἀρκετὰ σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ πόλεις, πὺν και σήμερα εἰσπράττουν και ἀκμαίζουν, καθὼς και γι' ἄλλες πὺν εἶναι καὶ ἐρημὲς κι ἀκατοικητὲς. Ἀφοῦ περάσαν τοὺς Τσεκμετζέδες, τὴ Σηλυβρία και τὴ Ραιδεστό, πὺν φαίνεται πὼς και τότε εἶχε σημαντικὴ ἐμπορικὴ κίνηση, πέντε ὁλόκληρες μέρες περπατοῦν ὡς τὸν "Εβρο χωρὶς νὰ βροῦν καμιά σημαντικὴ ὁπωσοῦν πόλη, παρὰ μόνο πεδιάδες μὲ ἀφθονο κυνῆγι, πρῶγμα πὺν μαρτυρᾷ πόσο ἐρημος ἦταν ὁ τόπος. Τὸν "Εβρο τὸν περνοῦν μὲ καίκια, ὅπως και σήμερα, και φτάνουν στὰ Φέρζαι, ὅπως λὲν σήμερα οἱ ντόπιοι, πὺν τότε ἀκόμη διατηροῦσαν τὸ βυζαντινὸ τους ὄνομα Βήρα. Ξέρουμε δὲ ἀπ' τοὺς Βυζαντινοὺς πὼς ἐξ ἀρχῆς ἦταν ὀχυρὸ μοναστήρι, πὺν χρησίμεψε κάποτε και γιὰ φυλακὴ μεγιστάνων, πιθανώτατα δὲ γιὰ τὴν ὀχυρότητά του αὐτὴ σιγὰ σιγὰ ἔγινε και κέντρο συνοικισμοῦ¹⁾, ἀφοῦ μάλιστα βρισκόταν και ἀπάνω στὸ δημόσιο δρόμο. Ὁ καποκινὸς ἐπισκέπτεται τὸ τζαμί, πὺν δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ὀμορφες βυζαντινὲς ἐκκλησιᾶς πὺν ἔχουμε και βλέπει και τὶς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφὰς πὺν σφῶνται ἀκόμα και τώρα. Μετὰ τὴ Βήρα ἔρχεται στὴ Μάκρη, ὅπου διαβάζει μιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ και ἐπισκέπτεται κ' ἔναν τουρκικὸ τουρμπὲ θαυματουργό. Ἀπὸ κεῖ φτάνει 'ς τὴν Γκιουμουρτζίνα. Εἶναι περιέργο πὼς τὸ κάστρο τῆς, πὺν ὡς τὰ 1922, πὺν τὸ γκράμισε ὁ γενικὸς διοικητὴς Δάσιος γιατί τὸ ἐθεώρησε

¹⁾ Κατακωνζηνὸς III 310,17 Βόννης, Περβλ. Στ. Κυριακίδου, Γλωσσογεωγραφικὰ σημειώματα ἐν Λεξικογραφικῷ Ἀρχεῖῳ Τομ. Γ' σ. 366.

ἄχρηστο, ἦταν πολὺ καλὰ διατηρημένο, τὸ χαρακτηρίζει ὡς ἐρειπωμένο, ὅπως καὶ πρωτύτερα ἀπ' αὐτὸν ὁ Belon. "Ἀξία προσοχῆς εἶναι ὅσα κατόπι λέγει γιὰ τὸ Περιθῶρι, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ Μπουροῦ, γιατί βέβαια ἡ γνώμη τοῦ Pernot πῶς μαρτυρεῖ νὰ εἶναι ἡ Μαρώνεια δὲν εἶναι σωστή. Ἡ Μπουροῦ λοιπὸν καὶ τότε ἀκόμα, στὰ 1669, ὅπως καὶ στὰ χρόνια τοῦ Belon, εἶχε κατοίκους, ἐλεεινοὺς ὅμως καὶ ἀξιοδάκρυτους, βρισκόταν δὲ ἀκόμα καὶ ἄνθρωποι ποὺ θυμόνταν τὸ καλιότερό της ὄνομα Περιθῶρι, δηλαδή Περιθεώριον. Τὸ κάστρο της, ποὺ σήμερα μόνο λείψανα ἀξιοσημείωτα εἶδα μὲ διάφορες ἐπιγραφῆς κτιστὲς μὲ τοῦβλα, σφῶζόνταν τότε ὁλόκερο, ὀρθὲς δὲ ἦταν ἀκόμη καὶ οἱ βυζαντινὲς της ἐκκλησιῆς. "Ὅ,τι δὲν καταλαβαίνω καλὰ εἶναι ὁ περίβολος μὲ τὰ τῶς γῦρο γῦρο στήν πόλη. Τέτοιο πρᾶμα ἐγὼ τουλάχιστο δὲν διέκρινα. Ἰσως τώρα νὰ γκρεμίστηκε. Ἡ περιγραφή αὐτὴ τοῦ de Dreux μᾶς δείχνει πόσο χρήσιμη θὰ ἦταν ἡ ἐξέταση τοῦ τόπου αὐτοῦ ἀπὸ ἓναν βυζαντινολόγο καὶ μάλιστα καὶ ἡ ἐνέργεια ἀνασκαφῶν. Ἐχομε μπροστά μας μιὰ ὁλόκληρη νεκρὴ πόλη, ποὺ βέβαια ἂν ἀνασκαφῇ κάποιες σελίδες ἀπ' τὴ βυζαντινὴ ζωὴ τῆς Θράκης θὰ φωτίσει. Γιὰ τὶς σημειώσεις γι' αὐτὴ παραδόσεις τῶν γῦρο χωριῶν ἔγραψα ἄλλοτε στὸ Ἡμερολόγιό τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Δροσίνου¹⁾. Ἐξῆς ἀπὸ κείνα ποὺ ἀναφέρει εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ σημερινοῦ Σιπασίου ποὺ εἶπαν πῶς κατοικοῦσαν ἄλλοτε ἔς τὴ Μπουροῦ καὶ πῶς ἔφυγαν, γιατί δὲν μπορούσαν νὰ ἔχουν καὶ ἀπ' τοὺς κουρσάρους. Τὴν παραδόσή των βεβαιώνει ὁ de Dreux συμπλῶντας γιὰ τὶς αἰτίες τῆς δυστυχίας τῶν κατοίκων. Ἀλλῶς τε ἀπ' ὅλα τὰ παράλια αὐτὰ οἱ κάτοικοι φύγαν ἀπ' τὴ θάλασσα γιὰ τὸν ἴδιο λόγο καὶ σήμερα καὶ ἡ Μαρώνεια καὶ τὰ Ἀδδηρα (σήμερα Μπουλούστρα) εἶναι ἀρκετὰ μακριὰ ἀπ' τὴν παραλία. Ἀλλ' ἂς ἀφήσουμε τὸν de Dreux νὰ μᾶς διηγηθῇ τὸ ταξεῖδι του²⁾.

Τὴν πρώτη μέρα τοῦ ταξιδιοῦ μας φτάσαμε στὸ Τοπτσιλάρ, ὅπου βρήκαμε καλὸ καὶ φτηνὸ κρασί, κ' ἐπειδὴ θέλαμε νὰ ἐξακολούθησουμε τὸ δρόμο μας καὶ τὴ νύχτα, πῆραμε μαζί μας ἓνα Κατζῆ. Κατζῆδες εἶναι ἄνθρωποι ποὺ κουβαλοῦν ἓνα φανό, γιὰ νὰ φωτίζουν τὸ δρόμο. Στὴν ἄκρα δηλαδὴ μιανῆς μεγάλης βέργας ἔχουν ἓνα εἶδος σκάρας καὶ μὲ διάφορα κουδάρια ἀπὸ παννιὰ κατραμωμένα διατηροῦν μέσα σ' αὐτὴ τὴ φωτιά, ποὺ βγάζει

¹⁾ 1922 σ. 247 κέ.

²⁾ Ὁ ἐκδότης εἶχε τὴν ἐπιμέλεια νὰ ἐφοδιάσῃ τὴν ἐκδοση καὶ μὲ διάφορες σημειώσεις ἀπὸ ἄλλους ταξιδιωτὲς, τὸν Belon κυρίως καὶ τὸν Ducas. Νόμισα πὼς θὰ ἦταν καλὸ νὰ τοὺς διατηρήσω καὶ τοὺς διηγήσω.

μεγάλη φλόγα. Κάποτε τή φλόγα αὐτή τή συντηροῦν μ' ἓνα ξύλο παχύ, ποῦ καίει σάν λαμπάδα.

Όταν εἶχαμε νά περπατήσουμε δώδεκα λεύγες, ξεκινούσαμε στίς ἑντεκα τὸ βράδυ, καί ἔταν εἶχαμε μικρότερο δρόμο, φεύγαμε τὰ μεσάνυχτα γιὰ νά φτάσουμε στό σταθμὸ ἀπάνω κάτω τὸ μεσημέρι. Τὸ φαγητὸ τὸ βρίσκαμε ἑτοιμὸ, γιὰτὶ τὸ ἀμάξι μὲ τὸ μαγειρεῖο πήγαινε πάντα μπροστὰ καί κάθε μέρα φρόντιζαν νά σφάζουν ἓνα ἀρνί καί πουλερικά γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, γιὰτὶ καθὼς εἶπα στὰ μέρη αὐτὰ δὲν ἦταν ξενοδοχεῖα, ἔπου μπορεῖ κανένας νά καταλύσει, οὔτε καπηλεῖα ἢ μαγειρεῖα, ἔπου βρίσκει κανένας μαγειρεμένο κρέας, καί πρέπει οἱ ταξειδιῶτες νά ἐτοιμάζουν μοναχοὶ τοὺς τὸ φαεῖ ποῦ θέλουν νά φάν.

Όταν ἀρχίζει νά σκοτεινιάζει ὁ χατζής ἀνάφτει τὸ φανὸ του καί τὸν βάζει στὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ, ἔπου μαζεῦονται οἱ ταξειδιῶτες, καί βασιτώντας τὸ φανὸ στὸ χέρι τραγουδοῦ κάτι τι ἀράπικα γιὰ νά χαιρετίσει τὴ συντροφιά, γιὰτὶ ὁ θεὸς θέλησε νά μαζευτοῦν οἱ ταξιδιώτες τὸ φῶς, καί ἔπειτα ἀπλώνει τὸ χέρι γιὰ νά πάρει ἔτι ὁ κανένας ἔχει εὐχαρίστηση νὰ τοῦ δώσει.

Ἀπ' τὸ Τοπτσιλάρ ξεκινάσαμε γιὰ νά φτάμε τὸ μεσημέρι στὸ Ponte-Piccolo καί ἀπὸ κεῖ στὸ Ponte-Grande¹⁾. Αὐτὰ εἶναι δύο χωριά ἔπου βρίσκονται δύο πέτρινα γεφύρια πάνω πολὺ μακρὰ καί ἀπ' αὐτὰ περνοῦν κάτι λιμνοὶ τῆς θάλασσας, ποῦ κάνει ἑξῆς δύο ὁμορφεὲς λίμνες. Τὴν ἄλλη μέρα φτάσαμε στὴ Σηλυβρία (Silivria) πόλιν πολὺ καλιὰ, ἀπάνω σ' ἓνα ὕψωμα κοντὰ στὴ θάλασσα. Σ' αὐτὴ εἶπε κανένας πολὺ ὥραϊα λείψανα τοῦ κάστρου, ἔχει δὲ καί πολλοὺς Χριστιανοὺς, ἀλλὰ σχισματικούς. Δὲν ἀμέλησα νά πάω νά δῶ τὸν παπὰ τοὺς, τὸν παρεκάλεσα δὲ νά μὲ ὁδηγήσει στὴν ἐκκλησίαν του, πρᾶγμα ποῦ τὸ ἔκαμε μὲ πολλὴ προθυμία, γιὰτὶ ἤθελε νά μοῦ δείξει ἓνα ἅγιο λείψανο, ποῦ τὸ τιμοῦν οἱ Ἕλληνες²⁾ καί βλέποντας ἓνα μικρὸ σακκουλάκι μετὰξινὸ μενεξεδένιο κρεμασμένο στὸ σταυρὸ τῆς Ἀγίας Τράπεζας τὸν ρώτησα τί ἦταν καί μ' ἀπάντησε πὼς μέσα στὸ σακκουλάκι ἦταν ἓνα μικρὸ κουτάκι καί μέσα σ' αὐτὸ πήγαινε τὴν ἁγία μετάληψη στοὺς ἄρρωστους.

¹⁾ Kutchuk-Tehekmédje καί Bujuk-Tehekmédje. Αὐτὰ τὰ δύο γεφύρια ἦταν ἐξήλινα τὸν καιρὸ ποῦ πέρασε ὁ Belon ποῦ ἐρχότανε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος (Observations, Paris 1588 σ. 150). Ὁ Paul Lucas ἔκανε δύο φορές τὸ ταξίδι ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολιν στὴ Λάρισα. στὰ 1706 (ἐκδ. Paris 1712) (καί στὰ 1714) ἐκδ. Rouen 1719, Amsterdam 1720, Rouen 1724) Τὴν πρώτη φορὰ οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ τοῦ ἦσαν ἡ Ἀδριανούπολις, ἡ Φιλιππούπολις, ἡ Δράμα, ἡ Θεσσαλονίκη καί τὸ Ἅγιον ὄρος καί ἀπὸ κεῖ πῶς πάλι ἡ Θεσσαλονίκη γιὰ νά πάη στὴ Λάρισα. ἔπειτα δὴθεν στὴν Ἀθήνα· τὴ δευτέρῃ ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολιν στὴ Λάρισα ἀκολούθησε σχεδὸν τὸ δρομολόγιον τοῦ Robeat. Γιὰ τὸν Paul Lucas βλ. Omont, Missionsarchéol. σ. 317 κέ. (Σημείωση τοῦ ἐκδότη).

Σηλυβρία.

Μοσχισι
Τρεκμεδζε
Κετμεδζε
Τρεκμεδζε

Ραδιόφωνο

Ἀπὸ καὶ πῆγαμε στὴν Ραιδεστό (Rodosto), μιὰ πόλη πολὺ ὁμορφῆ καὶ πολὺ ἐμπορικῇ¹⁾. Εἶναι στὴν ἡκροθαλασσιὰ καὶ γι' αὐτὸ ἔχει μεγάλη συγκοινωνία μὲ τὴν Πόλη. Οἱ ἔμποροι ἀπλώνουν στὰ μαχαίρια τοὺς τὰ πὺ ὁμορφὰ ἐμπορεύματά τους, ὅπως γίνεται στὰ παζάρια. "Ενας ἀπ' τοὺς ἀμαξάδες ὅμως, ποὺ ἦταν ἀπ' τὴ Μακεδονία, τοσακώθηκε στὴν πόλη αὐτὴ μ' ἓναν Τούρκο, κι αὐτὸς ἔβαλε στὸ νοῦ του νὰ μᾶς σφάζει. Ὁ καπιτῆζ μπάσης δηλαδὴ ποὺ μᾶς ὡδηγοῦσε θύμωσε γιὰ τὴν κακομεταχείριση τοῦ Τούρκου ἀπ' τὸν ἀμαξᾶ τὸν δικό μας καὶ θέλησε ἀμέσως νὰ πάρει τὸ δίκιο δίνοντάς του ραβδιᾶς στὶς πατοῦσες, τιμωρία πολὺ συνηθισμένη στοὺς Τούρκους. Ὁ πρεσβευτὴς τὴν ὥρα ἐκείνη ἦταν περίπατο στὴν ἡκροθαλασσιὰ καὶ εἶχε μαζὶ τοῦ ἓνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὸ ἄλλο μόνο ἔμενε στὸ χάνι, ὅπου εἶχαμε καταφύγει, ἓνα χάνι τόσο μεγάλο καὶ εὐρύχωρο ποὺ ἔπαιρνε ὅλα τὰ ἀμάξια καὶ τὰ ζῶα μας χωρὶς νὰ μᾶς στενοχωρήσει. Περπατοῦσα μαζὶ μὲ τὸν χαντζή, ὅταν εἶδα τὸν δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, ποὺ οἱ Τούρκοι τοῦ ἔδωξαν τὰ παπούτσια καὶ νὰ τοῦ δώσουν τὶς ξυλιές. Αὐτὸ μοῦ κίνησε τὴ συμπάθεια καθὼς καὶ τοῦ χαντζὴ καὶ ἄρχισε νὰ μαλῶνει τὸν καπιτῆζ μπάση· κ' ἔτσι ποὺ μίσησε πολὺ δυνατὰ καὶ μ' ἀγανάκτηση τὸν ἄκουσαν οἱ ἱπποκόμε καὶ οἱ ἄλλοι υπῆργετες τοῦ Ἐξοχώτατου καὶ ἔτρεψαν ἀμέσως καὶ οἰχτήκαν ἀπ' αὐτοῦ τοὺς Τούρκους, ποὺ κρατοῦσαν τὸ δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ τὸν παρατήσουν. Τραύηξαν ἀμέσως τὰ μαχαίρια τοὺς καὶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι βλέποντας τοὺς δικούς μας φρενιασμένους, ποὺ δὲν θ' ἄφηναν κανένα, τὸ σκάσαν. Οἱ δικοὶ μας θέλουν νὰ τοὺς πάρουν τὸ κατόπι καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία τὰ κατάφερα νὰ τοὺς κρατήσω. Γρήγορα εἰδοποίησα τὸν πρεσβευτὴ κι αὐτὸς γυρνώντας ἀμέσως στὸ χάνι μάλωσε τὸν καπιτῆζ μπάση γι' αὐτὸ ποὺ ἔκαμε· ἐπειδὴ δὲ μάθαμε πὼς οἱ Τούρκοι μαζεῦονταν γιὰ νὰ μᾶς προσβάλουν προφυλαχτήκαμε τόσο καλά, ὥστε δὲν τόλμησαν νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν.

Τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε πολὺ πρῶτ καὶ περπατήσαμε πέντε ὁλόκληρες μέρες χωρὶς νὰ βροῦμε καμιὰ πολιτεία τῆς προκοπῆς, μολοντὶ ὁ κάμπος εἶναι ὠραιότατος καὶ τόσο γεμᾶτος ἀπὸ κυνήγι, ὥστε ὁ Ἐξοχώτατος συχνὰ μᾶς σταματοῦσε γιὰ νὰ διασκεδάσει στὸ ἀναμεταξὺ κυνηγώντας· κι αὐτὸ μιὰ μέρα μ' ἔκανε νὰ κινδυνέψω νὰ χάσω τὴ συντροφιά. Γιατὶ κατεβαίνοντας ἀπ' τ' ἀμάξι καὶ περπατώντας πάντα μπρὸς πῆρα ἓνα ὁρὸμο, ποὺ τόσο μὲ ξεμάκρυνε ἀπ' αὐτόν, ποὺ πῆραν τ' ἀμάξια μας, ὥστε δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ τοὺς φτάσω, χωρὶς τὴ βοήθεια ἐνὸς Τούρκου, ποὺ μοῦ

¹⁾ Ὁ de Bruyn (σ. 67—208) λέει πὼς ἔχει 15000 κατοίκους. (Σημ. τοῦ ἐκδότου).

ἔδωσε στὴν περίστασι αὐτὴ πίσω μιὰ μικρὴ χάρη, ποὺ τοῦ εἶχα κάνει λίγο πρωτότερα. Ἦταν ἕνας καλὸς γεροντάκος, ποὺ τ' ἀμάξια του βρισκόταν στὴ μέση τοῦ δρόμου, ποὺ πήγαινα, καὶ ἤθελε νὰ τὸ τραβήξῃ στὴν ἄκρη γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὸ δρόμο στ' ἀμάξια μας, ποὺ νόμιζε πὼς θὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν βοηθήσω, γιατί τὰ βόδια του ἦταν ξεζεμένα καὶ ἔδωσαν ἐκεῖ κοντά. Τὸ ἔκανα μ' εὐχαρίστηση καὶ δὲν φάνηκε ἀχάριστος. Γιατί βλέποντας πὼς τ' ἀμάξια μας ἐπαιρναν ἄλλο δρόμο χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸ ἀντιληφθῶ, γιατί εἶχα ξεμαχρύνει, ἔβαλε τίς φωνὲς γιὰ νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ· καὶ ἐπειδὴ ἔδλεπε πὼς ἂν γύριζα πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶχα παραστρατήσῃ δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ φτάσω τ' ἀμάξια, ποὺ ἔτρεχαν γλῆγορα, μὲ ἔδειξε ἕνα συντομώτερο δρόμο ἀπὸ ἕνα ποταμάκι, ποὺ τὸ πέρασα ἀπὸ ἕνα κορμὸ δέντρου καὶ γιὰ νὰ στηριχθῶ μοῦ ἔδωκε καὶ τὴ βέργα του, ποὺ κέντρωνε τὰ βόδια του. Τὸν εὐχαρίστησα γλῆγορα γλῆγορα καὶ τρέχοντας δυνατὰ ἔφτασα τ' ἀμάξια, καὶ τότε σκέφτηκα πὼς ἔχουν δίκιο νὰ λέν πὼς τὸ καλὸ δὲν γάνεται ποτὲ καὶ πὼς πρέπει πάντα νὰ τὸ κάνει κανένας ὅπου μπορεί.

Περάσαμε τέλος τὴ Θράκη διασχίζοντας τὸν ποταμὸ Μαρίτσα (Marissa), ποὺ τὴν χωρίζει ἀπ' τὴ Μακεδονία¹⁾. Τὸν ποταμὸ τὸν περάσαμε μὲ κόπο καὶ κίνδυνο, γιατί ἐκεῖ ποὺ εἶναι παλιὸς καὶ ὀρθογώνιος, οἱ βάρκες, πρὶν χρησιμοποιεῖν γιὰ τὸ πέρασμα, εἶναι τόσο ἀσθεῖς, ὥστε ἔπρεπε νὰ σηκώνουμε μὲ τὰ χέρια μας τ' ἀμάξια γιὰ νὰ τὰ μπάσουμε μέσα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν μπορούσε νὰ περάσει κατὰ ἕνα μόνον ἀμάξι σὲ κάθε ταξεῖδι, χρειαστήκαμε πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ περάσουμε τὰ ἀμάξια μας καὶ εἰκοσι ἄλογα ποὺ εἶχαμε γιὰ καθάλλα. Στὸ ἀναμεταξὺ ἦρθε μιὰ συνοδεία ἀπὸ Τούρκους, ποὺ ἤθελαν κι αὐτοὶ νὰ περάσουν. Κι ὅταν τοὺς εἴπαμε πὼς ἀφοῦ ἡμεῖς εἶχαμε ἀράδα ἔπρεπε νὰ περιμένουν γιὰ νὰ περάσουμε ὅλοι μας, δὲν ἔδωσαν καμιά σημασία καὶ εἶπαν πὼς ἤθελαν τὴ μιὰ ἀπ' τίς δυὸ βάρκες γιὰ νὰ περάσουν αὐτοὶ καὶ ἡ ἀκολουθία τους, πράγμα ποὺ ἤθελαν τρία ἢ τέσσαρα ταξεῖδια γιὰ νὰ τὸ κάμουν· καὶ βλέποντας πὼς δὲν εἶχαμε κα-

¹⁾ Belon. Observations σ. 141. «Γεφθὶ στὴ Marissa δὲν ἔχει, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴ περάσει κανένας μὲ τὴν βάρκα. Τὸ συνηθισμένο εἶναι νὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος μαζί μὲ τὸ ζῶο γιὰ τὸ πέρασμα ἕνα ἄσπρο. Μόλα ταῦτα δὲν ξεπεροδύναμε παρὰ μὲ 15 ἄσπρα γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸν δηγὸ μᾶς. Γιατί ἡ φιλαργυρία τῶν Τούρκων εἶναι τόσο, ὥστε ὅταν βροῦν εὐκαιρία μ' ἕναν ξένο, παίρνουν ὅσα μπορεῖσουν καὶ θέλεις δὲ θέλεις θὰ πληρώσεις ὅτι ζητήσουν. Γιατί τέτοια εἶναι ἡ φιλαργυρία τους ὥστε οὔτε τὸν πατέρα τους δὲν θ' ἄφηναν ἂν εἶχαν εὐκαιρία νὰ τοῦ πάρουν κάτι τι». [Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ de Dreux τὴ Θράκη, ποὺ εἶναι πέρα ἀπὸ τὸν Ἑβρο, τὴν ὀνομάζει Μακεδονία. Ἵσως αὐτὸ δὲν εἶναι ἀσχετο πρὸς τὴν παλιὰ βυζαντινὴ διαίρεση ποὺ ἔφερε τὴ Μακεδονία ὡς τὸν Ἑβρο καὶ θεωροῦσε ὡς πρωτεύουσά της αὐτὴ τὴν Ἀδριανούπολη.— Σημ. τοῦ μεταφραστῆ.]

μιά θρεξι να τους κάνουμε τή χάρη, άρχισαν να ζητοῦν διὰ τῆς βίας δι,τι δὲν θέλαμε νὰ τοὺς δώσουμε μὲ τὸ καλὸ, καὶ κοντεύσαμε νὰ πιαστοῦμε, ὅταν ὁ πρεσβευτὴς βλέποντας πὼς ἔνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους μας βρισκόταν πιά ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ, αὐτὸ δὲ ποὺ ἔμεινε δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀντισταθῇ, καὶ πὼς γι' αὐτὸ θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ὑποχωρήσουμε παρὰ νὰ τσακωθοῦμε σὲ ὧρα ἀκατάλληλη, μᾶς εἶπε νὰ βάλουμε μέσα τὰ ὅπλα μας καὶ ν' ἀφήσουμε τοὺς ἀντιπάλους μας νὰ πάρουν τὴ μιά βάρκα. Τὴ διαταγὴ του τὴν ἀκούσαμε καὶ μείναμε πέντε ἢ ἕξι ὥρες γιὰ νὰ περάσουμε τὸ ποτάμι, κ' ἔτσι φτάσαμε ἀργὰ στὴ Βήρη. Ἡ Βήρη εἶναι μιά μικρὴ πόλη πολὺ παλιά, ὅπου μόνο μερικὲς πλευρὲς μένουν ἀπ' τὸ κάστρο⁹⁾. Ἐδῶ μείναμε ἀρκετὰ, κ' ἔτσι βρήκα καιρὸ νὰ πάω νὰ δῶ τὸ τζαμί, ποὺ εἶναι πολὺ ὁμορφο. Ὁ ἱμάμης, ποὺ εἶναι ὁ παπᾶς του, μοῦ ἔδειξε πολλὰ μνημεῖα μὲ ἐπιτάφια ἐπιγράμματα, καὶ ἀπ' αὐτὰ κατάλαβα πὼς ἦταν ἄλλοτε ἐκκλησιά. Πέντε ἕξι ἀνεθήκαμε φηλὰ στὸ μιναρέ, ποὺ εἶναι ἕνας μικρὸς πύργος πολὺ ψηλὸς καὶ ἀπ' αὐτὸν ὁ ἱμάμης φωνάζει τοὺς Τούρκους νὰ προσευχηθοῦν. Ἀπὸ ψηλὰ ἀπ' τὸν πύργο αὐτοῦ θαυμάζαμε τὴν ὁμορφίαν τοῦ κάμπου ποὺ ξανοίγαμε, ὅταν σηκώθηκε ἕνας ἀέρας, ποὺ τράνταζε τὸν πύργο μὲ τόση δύναμη, ὥστε νεμίσταμε ποὺ θὰ τὸν ἔρριχνε, κ' ἔτσι κατεδύναμε πολὺ χαμηλότερα παρ' ὅτι ἀνέμενε. Τὴν ἄλλη μέρα πήγαμε στὴ Μάκρη, μιά πόλη πολὺ παλιά, ὅπου βρήκα ἕναν τάφο πέρα πέρα ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο καὶ παρατήρησα στὴς τέσσερις γωνίες στὸ βάθος τοῦ τέσσαρα ἐξογκώματα ἀπάνω κάτω ἕνα πᾶσι, ποὺ ἀπάνω τους ἀκουμποῦσαν μιά πλάκα μαρμάρινη, γιὰ νὰ σκεπάσουν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζαν νὰ κλείνουν μέσα στοὺς τάφους. Ἀπάνω στὴν πλάκα αὐτὴ ἔβαζαν τὸ νεκρὸ σῶμα καὶ τὸ σκέπαζαν μ' ἕνα ἄλλο μάρμαρο. Εἶδα αὐτὸ τὸ ἐπιγράμμα χαραγμένο μὲ ἑλληνικὰ γράμματα Ὁ πατὴρ Κόιντος εἰς τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν Αὐρήλιον Κόιντον, παιδίον χρηστόν. Κοντὰ στὸ μνημεῖα αὐτό, ποὺ βρίσκεται ἀπάνω σ' ἕνα ὕψωμα πλησίον στὴ θάλασσα, εἶναι ἕνα εἶδος παρεκκλησιεῦ, ποὺ ἔχει στὸ μέσο ἀπάνω σ' ἕνα στήριβο ἕνα μεγάλο φέρετρο, σκεπασμένο μ' ἕνα νεκρικὸ πέπλο πράσινο· καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ κεφαλιοῦ εἶναι ἕνα μεγάλο σαρίκι, ποὺ τὸ διατηροῦν τόσο καθαρὸ σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν, καὶ στὴς δύο πλευρὲς εἶναι δύο βάζα γεμᾶτα ἀπὸ λίπας. Βάτηκα τὸν Τούρκο ποὺ φυλάγει τὸ μνημεῖα, τί χρειάζεται τὸ λίπος, καὶ μ' ἀπάντησε πὼς ἦταν ἱερὸ πρᾶμα, ποὺ μ' αὐτὸ ἐτρίβαν τοὺς ἀρρώ-

⁹⁾ Belon σ. 141. «Ἀντίκρου ἀπ' τὸ λιμένα, σὲ ἀπόσταση ἑνὸς τέταρτου τῆς λεύγας περάσαμε μιά μικρὴ πόλη ἀπάνω σ' ἕνα λόφο· σὲ πολὺ ὁμορφο μέρος, ποὺ τὴν ἔλεν Βήρη, ποὺ εἶναι κλεισμένη γύρω μ' ἕνα παλιὸ κάστρο». Πρόκειται γιὰ τὴ καμιάπολη Φήρα. 10 ὥρες βορείως τῆς Μάκρης καὶ 1/2 ὥρα ἀπ' τὴ Μαρίτσα. [Σημ. τοῦ ἐξοδητή].

στους, και πώς τιμούσαν πολύ αυτόν, που ήταν το σώμα του εκεί, γιατί ήταν έγκας από τους πιο γενναίους αξιωματικούς του στρατού των, που πέρασε απ' την 'Ασία στην Ευρώπη. Είδα επίσης σε μία άκρη της πλατείας ένα υψωμα από πέτρες. 'Εκεί μου είπαν ήταν το θέατρο, όπου οι άρχαιοι μιλούσαν στο δημόσιο.

Φεύγοντας απ' εκεί την άλλη μέρα περάσαμε απ' την Γκιουμουρτζίνα (Kymargina)¹⁾, μία μικρή πόλη πολύ καλιά, όπου βρίσκονται ακόμα μερικά ερείπια ενός μεγάλου κάστρου και πέντε λεύκες απ' εκεί βρήκαμε μία άλλη πόλη, που όλα τα τείχη της σφύζονται δολιχληρα, έξω απ' τα χαλάσματα που έκαναν όταν την πήραν. 'Ο δρόμος μας πήγαινε πλάι απ' τα τείχη αυτής της πόλης χωρίς να παρουσιάζεται ανάγκη να μπούμε μέσα. 'Αλλά ο πρεσβευτής διέταξε να σταθμεύουμε, για να μας δώσει την ευκαιρία να πάμε να δούμε τι αξίζει να δη κανένας. Πρώτα απ' όλα θαύμασα τον περίεργο τρόπο που είναι κτισμένα τα τείχη, γιατί στο μέρος του περιβόλου έκαμαν γύρο γύρο από την πόλη παρά πολλά μικρά τόξα και άπάνω σ' αυτά είναι ο δρόμος που χρησιμοποιεί για τις περιπολίες.

Μόλις μπήκαμε, οι κάτοικοι βγήκαν απ' τα σπίτια τους για να μας δουν και να μας περιεργαστούν με άλλη τόση περιέργεια, όση είχαμε και μείς για να περιεργαστούμε την πόλη τους. Και βλέποντας πως οι περισσότεροι ήταν χριστιανοί τους παρακάλεσα να μου δείξουν την εκκλησιά τους πράγμα που το έκαναν με ευχαρίστηση. Είδα τότε με λύπη μου ότι η εκκλησιά αυτή, που άλλοτε ήταν μία απ' τις όμορφότερες εκκλησίες της 'Ελλάδας, είχε αρχίσει να γκρεμίζεται γιατί δεν τη συντηρούσαν και μία καλή γυναίκο-βλα βλέποντας τη λύπη μου μ' έκαμε νόημα να την ακολουθήσω για να δω μία άλλη εκκλησιά, που μου δείξε κλαίοντας, σε κατάσταση πολύ πιο αξιοθάκρυτη, και με τα χέρια και μ' αναστενάγματα μου

¹⁾ Gumur djina. Belon σ. 137. «Βρήκαμε μία μικρή πόλη Commersine, που είναι μισή μέρα δρόμο μακριά απ' την Μπουρού (Bouron). όπου είχε, τι είδος κρέας θέλαμε ν' αγοράσουμε. Έχει ερείπια ενός μικρού κάστρου, και μέσα είναι η εκκλησιά των 'Ελλήνων χριστιανών. Γιατί στο χωριό κατοικοῦν 'Ελληνες και λίγοι Τουρκοί». Σελ. 139, 140. «Ξακολουθώντας το δρόμο μας προς την Κωνσταντινούπολη, όταν αρχίσαμε να ανεβαίνομε το βουνό και είμασταν πια ψηλά, κοιτάξαμε πίσω μας... Βλέπαμε το χωριό Commersin που είναι μέσα σε μία μεγάλη πεδιάδα. 'Ο δρόμος του κάμπου αυτού ήταν ο ίδιος και μεγάλος παλιός δρόμος που πήγαινε απ' τη Ρώμη στην Πόλη και ήταν στρωμένος με πολύ μεγάλες πέτρες πελεκημένες με τον αρχαίο τρόπο, γιατί απ' τη Μπουρού ως τη Γκιουμουρτζίνα και έπειτα απ' τη Γκιουμουρτζίνα ως το Σαπτσιλάρι επειδή ο δρόμος ήταν δύσκολος μέσα σε χώματα παλιά οι Ρωμαίοι τον έστρωσαν και ακόμα και τώρα σφύζεται δολιχληρος». Για το ρωμαϊκό αυτό δρόμο που ήταν η Via Egnatia που πάει απ' το Δυρράχιο στην Κωνσταντινούπολη βλέπε *Tafrahi*, Thessalonique au quatorzième siècle σ. 121—122.

δωσε νὰ καταλάβω πὼς τὰ γκρεμίσματα αὐτὰ ἦταν χειροποιαστὰ σημάδια τῆς μεγάλης δυστυχίας τους.

Περιεργάστηκα μὲ προσοχὴ τὴν ἐκκλησιὰ αὐτῇ, μικρότερη ἀπ' τὴν ἄλλη πού εἶχα δεῖ πρωύτερα, μὰ πολὺ εὐκολὰ ἔδλεπε κανένας πὼς ἦταν πολὺ πιὸ ὁμορφότερη καὶ πλουσιώτερη. Κατάλαβα πὼς ἦταν ἀφιερωμένη 'ς τὴν Παναγία, πού ἡ εἰκόνα τῆς ἔμενε ἀκόμα, μολοντοὶ δὲν ἦταν πιά δυνατοὶ ἡ ἐκκλησιὰ νὰ λειτουργήσῃ, γιατί ὄχι μόνον ἡ ἄγια τράπεζα ἦταν καταστραμμένη, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ ἐκκλησιὰ ἦταν γεμάτη ἀπὸ κολῶνες καὶ τετράγωνους μαρμάρινους ἱστύλους, πού τὰ συντρίμματά τους δείχνανε πόσο μεγάλο ἦταν τὸ ρήμαγμα σ' αὐτὸ τὸ δυστυχισμένο τόπο. Παρατήρησα ἀκόμα καὶ στοὺς τοίχους λεῖψανα ἀπὸ ζωγραφιῆς κι' ἀπὸ κοσμήματα χρυσᾶ (filets d'or), πού ἔδειχναν φανερά πὼς ἡ ἐκκλησιὰ ἦταν ἄλλοτε πολὺ καλὰ στολισμένη. Σ' ὅλη τὴν πόλη δὲν εἶχε παρὰ ἓνα μόνο φτωχὸ παπᾶ, πού μοῦ εἶπε πὼς δυσκολευότανε πολὺ νὰ ζήσει, γιατί ὁ φτωχὸς αὐτὸς λαὸς ἦταν πέρα καὶ πέρα καταστραμμένος, ὄχι μονάχα ἀπ' τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ κι' ἀπ' τοὺς κουρσάρους, πού συχνὰ κούρσευαν σ' αὐτὰ τὰ μέρη. Ἡ πόλη αὐτὴ πού τὴν λέν Περιθώρι (Peritōry) εἶναι τόσο καλιὰ ὥστε μᾶς ἐδεδαίωσαν ὅτι εἶναι περισσότερο ἀπὸ ἑνὸς χιλιᾶδες χρόνια πού εἶναι χτισμένη.

Ἐδῶ τελειώνει τὸ ταξεῖδι τῆς Θράκης. Καθὼς θὰ εἶδε ὁ ἀναγνώστης οἱ εἰδήσεις δὲν εἶναι βέβαια ἀρθρῶνες, εἶναι ὅμως ἀρκετὲς γιὰ νὰ μᾶς δώσουν μιὰ ἰδέα γιὰ τὴ γενικὴ τότε κατάσταση τῆς χώρας, καθὼς καὶ γιὰ τὶς πόλεις μὲ τὰ ἀξιοπεριεργά τους. Εὐχῆς ἔργον θάταν σιγὰ σιγὰ νὰ μαζευτοῦν αὐτὲς οἱ εἰδήσεις κι' ἀπ' τοὺς ἄλλους ταξειδιῶτες, γιατί μόνον ἔτσι σιγὰ σιγὰ θὰ συγκεντρωθῇ τὸ ἀναγκαῖο ὕλικὸ γιὰ κείνον πού θάποφάσιζε μιὰ μέρα νὰ γράψῃ τὴν τοπικὴ ἱστορίαν τῆς Θράκης στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας.

᾽) Περιθώρι? Ὁ Belon στὴν σ. 136 μιλά γιὰ τὴν πόλη Μπουροῦ (Bourou) κοντὰ στὴ λίμνη Μπουροῦ. Ἄν ἡ πόλη πού περιγράφεται ἐδῶ ἀπ' τὸν πατέρα Robert εἶναι ἡ Μαρώνεια, πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε πὼς ἔκανε ἕνικο γιὰ νὰ πᾶ νὰ δῇ τὴ Γκιουμουρτζίνα [ἴσως ἀπ' αὐτά. Περιθώρι καὶ Μπουροῦ καὶ Ἀναστασιούπολις τῆς Θράκης εἶναι ἡ ἴδια βυζαντινὴ πόλις.— Σημ. τοῦ μεταφραστῆ].

ΕΝΑ ΤΑΞΕΥΔΙ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΣΤΑ 1433

Ἐνθ' ἡ Τουρκικὴ κατάνκτησις τῆς Θράκης ἦτο εἰσέτι πρόσφατος, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκρατορία ἔπνεε τὰ λείψια, ὁ Bertrandon de La Broquière, premier ecuyer tranchant καὶ conseiller de Philippe le Bon, Δουκὸς τῆς Βουργουνδίας, διέσχισε τὴν Θράκην καὶ δίδει ἐνδιαφέρουσιν περιγραφὴν τῆς καταστάσεως τῶν πόλεων διὰ τῶν ὁποίων διήλθε. Ἀνάμφιστόνως τὸ ἀπόσπασμα θὰ ἀναγνωσθῇ μὲ ἐνδιαφέρον.

Τὸ χειρόγραφον τοῦ Voyage d'Oultremer σώζεται ἐν τῇ Βιβλίῳ. θήκῃ τῶν Δουκῶν τῆς Βουργουνδίας. Ἐκτυπώθη πρὸ τριακονταπενταετίας περίπου, εἶναι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἄγνωστον.

Α. Α. Σ (1)

Je me partis de la dicte ville de Constantinoble le 23^e jour de janvier 1433 en la compaignie de Messire Benedic de Fourlino, ambaxade de par le duc de Milan devers le Turc. Et estoit en sa compaignie ung gentilhomme qui estoit aussi au duc de Milan et l'appelloit on Jehan Visconte, et avoit ledit ambaxadeur en sa compaignie VII personnes et X chevaux, car il fault porter par la Grece tout ce de quoy on a necessité par le chemin.

Et au partir de Constantinoble a ung passage qui est sur la mer que l'on nomme Rigory (Ρήγιον) qui fut jadis assés fort car la mer y entre au long d'une vallée bien XX milés et illec a ung pont et une tour. Mais les Turcz l'ont abattue et y a une moult longue chaucie et ung village de Grecz. Et qui vuelt venir à Constantinoble par terre il fault passer par là ou à ung autre passaige qui est ung peu au dessus sur une riviere qui vient là cheoir en la mer, lequel me fu dit qu'il est aussi fort ou plus que cestuy.

De là je vins à Athyra qui souloit estre bonne ville. Mais les Turcz l'ont toute destruite et si avoit ung moult fort passage, car la mer se boute samblablement que j'ay dit de l'autre et le pont qui y est grand et fort et à chascun bout y a une

(1) Αἰθύνιαι ἢ Στράνη.

«Ἐφυγα ἀπὸ τὴν ξακουσμένη Κωνσταντινούπολη στὶς 23 τοῦ Γεν-
νάριου στὰ 1433 μὲ τὴ συντροφιά τοῦ κ. Βενέδικτου Ντὲ Φουρλίνο, πρε-
σβευτὴ τοῦ Δοῦκα τοῦ Μιλάνου στὴ Τουρκία. Μαζί του εἴτανε κι' ἕνας
εὐπατρίδης ὁ Jehan Visconte, ποὺ κι αὐτὸς ὑπηρετοῦσε τὸν δοῦκα τοῦ
Μιλάνου.

»Ἡ ἀκολουθία τοῦ πρεσβευτὴ εἴτανε ἐφτά ἀνθρώποι μὲ δέκα ἄλογα,
μιὰ καὶ ἔπρεπε, ἀφοῦ θὰ περνοῦσε τὴν Ἑλλάδα, νὰ πάρει μαζί της ὅ,τι
θὰ χρειαζότανε στὸ δρόμο.

»Ἐξω ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴ θάλασσα πάνω βρίσκε-
ται στενὸ πέραμα μὲ τὸνομα Rigoxy (Ῥήγιο), ποὺ ἄλλοτε εἴτανε πολὺ
δυνατὸ, γιατί ἐκεῖ ἡ θάλασσα μπαίνει μέσα στὴν κοιλάδα σὲ βάθος ἀπὸ
20 πάνω - κάτω μίλλια. Ἐκεῖ βρίσκεται ἕνα γασφύρι καὶ ἕνας πύργος.
Ὅμως οἱ Τούρκοι γκαρμίσαν τὸν πύργον. Ἐπίσης βρίσκεται ἐκεῖ ἕνα μικρὸ
πρόσχωμα καὶ ἕνα ἑλληνικὸ χωριό.

»Κεῖνος ποὺ θάθελε νὰ πάει στὴν Κωνσταντινούπολη διὰ ξηρᾶς
πρέπει νὰ περάσει ἢ ἀπὸ κεῖ ἢ ἀπὸ ἕνα ἄλλο πέρασμα, ποὺ βρίσκεται
λίγο πέρα πάνω, πάνω σὲ ποτάμι ποὺ περνᾷ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ βγαίνει στὴ
θάλασσα. Μοῦπαν πὼς τὸ πέρασμα αὐτὸ εἶναι κι αὐτὸ ὀχυρὸ ὅσο καὶ
τάλλο ἢ καὶ πιὸ ὀχυρὸ.

»Ἀπὸ κεῖ ἦλθα στὰ Ἄθυρα (Athyra), ποὺ ἄλλοτε εἴταν καλὴ πολι-
τεία. Μὰ οἱ Τούρκοι τὴν κατὰστρεψαν κι αὐτὴν ὁλότελα, ἂν κείχαν ἕνα
πολὺ ὀχυρὸ πέραμα, γιατί ἡ θάλασσα προχωρᾷ στὴν ξηρά, καθὼς ἀνά-
φερει καὶ προτιήτερα, καὶ τὸ γασφύρι, ποὺ βρίσκεται ἐκεῖ, εἶναι μεγάλον
κι' ὀχυρὸ καὶ ἀπὸ τίς δυὸ μεριές ὑπάρχει καὶ ἀπὸ ἕνας ὠραίος πύργος.
Καὶ ὅμως οἱ Τούρκοι παίρνοντάς τους τοὺς κατὰστρεψαν. Στὴν πολιτεία
αὐτὴ ἀκόμα μένουν Ἕλληνες.

»Ἀπὸ κεῖ πῆγα σάλλη πολιτεία ποὺ τὴν λένε Salubrie (Σηλυβρία) καὶ
ποὺ εἶναι τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινούπολης.

»Ὅλη ἡ περιφέρεια ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ὡς τὴν πολιτεία αὐτὴ,
διάστημα δυὸ ἡμερῶν, εἶναι τοῦ αὐτοκράτορα, μὰ ἔχει παρὰ πολὺ φτωχὰ
χωριά.

»Ἡ Σηλυβρία εἶναι μιὰ πολιτεία, ποὺ οἱ Τούρκοι δὲ μπόρεσαν γὰ

belle tour et forte. Ce nonobstant, les Turcz l'ont tout gaignié et gasté et sont encoires tous Grecz en ladite ville.

De là je vins à une cité que l'en nomme Salubrie qui est à l'Empéreur de Constantinoble.

Et tout depuis la ville de Constantinoble jusgues à la dite cité de Salubrie qui sont deux journées, si est en l'obeissance de l'Empereur. Mais il n'y a que villaiges bien povres.

Et est ceste ville de Salubrie celle que le Turc n'a oncques peu prendre. Et toutefois n'est elle point trop forte de la part qui est sur la mer. Et il il y a ung pou de havre.

De là je vins à une ville que l'on nomme Chourleu qui a esté assés bonne par samblant, car les Turcz l'ont abatue et est repeuplée de Grecz et de Turcz.

De là je alay à une ville que l'on nomme Misterio qui est une petite place fermée et n'y demeurent que Grecz excepté ung Turc à qui le Grant Turc l'a donnée.

Et de là, je vins à une ville que l'en nomme Pircasi qui est aussi tous les murs abbatus et n'y demeure que Turcz.

De là je vins à une ville nommée Zambrz qui est aussi toute abatue.

Et depuis Constantinoble jusques à Andrenopoly sont VI journées à tresbeau pays, montées et vallées fertiles de tous biens excepté de boys, car il nen y a nulz, nenulz arbres et y a moult de rivyeres et est assés mal peuplé de gens.

De Zambrz, je alay avec ledit ambaxadeur à Andrenopoly qui est une tres bonne ville et la millieure que le Turc ayt en la Grece.

Cette ville cy est tresgrande et bien marchande et fort peuplée de gens. Et cy se tient le Seigneur plus que en nulle autre ville de la Grèce. Et demeurent en ceste ville plusieurs marchans Venissiens, Cathelans, Jenevois et Flourentins.

Je ne party de ceste ville de Andrenopoly avec ledit Mesire Benedicto... De là je alay à Dimodieque qui est assés bonneville et y a tresbeau chastel et grant sur une montaigne presque toute reonde et si est tresbien fermé de doubles murailles et y passe par une part une rivyere et puet bien avoir dedans ledit chastel IIIIe maisons et y a ung dongon où le Turc tient son tresor, ainsi que l'en m'a dist.

Σαλυνρία

Τζορλε

Μεργασι

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

Αδριανού
5910

Δ. Σπυρίδων
3920
Βυζαντινά

τὴν παρουν, μῦλο πού δὲν εἶναι δυνατὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσης, ὅπου βρίσκεται καὶ κάποιο λιμάνι.

» Ἀπὸ τὴν Σηλυβριά ἔφτασα σὲ μιὰν ἄλλη πολιτεία, τὴν Chorlou (Τσορλου). Ἡ πολιτεία αὐτὴ ὅτι εἵτανε πολὺ δυχρὴ, φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ Τοῦρκοι τὴν χάλασαν καὶ ὕστερα τὴν ἔχτισαν ξανά καὶ τὴν κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι.

» Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα στὸ Misterio (Μυστήριον) μιὰ πολιτεία,—κλειστὴ καὶ μικρὴ τοποθεσία—πού τὴν κατοικοῦν μονάχα Ἕλληνες, ἔξὸν ἀπὸ ἓνα Τοῦρκο, πού τοῦ τὴν ἔχει χαρίσει ὁ Σουλτᾶνος.

» Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα στὴν πολιτεία πού τὴν λένε Pırgası (Λουλέ Βουργάς) καὶ τὰ τεῖχη τῆς εἶναι γκρεμισμένα. Σαυτὴν μονάχα Τοῦρκοι κατοικοῦν. Ἀπὸ κεῖθε ἔφτασα στὴν πολιτεία Zambry ὁλότελα γκρεμισμένη.

» Κι ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ὡς τὴν Ἀδριανούπολη εἶναι ἑφτά ἡμέρες δρόμος ἀνάμεσα σὲ ὁμορφὴ ἔκταση σκεπασμένη ἀπὸ μικροὺς λόφους καὶ κοιλάδες εὐφορώτατες, καὶ προικισμένες ἀπ' ὅλα τὰγαθὰ τῆς φύσης, ἔξὸν ἀπὸ δάση, γιατί πουθενὰ δὲν εἶναι ὄρετρα. Εἶναι ὅμως ἀμέτρητα ποτάμια. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκταση εἶναι πολὺ ἀγροικημένη.

» Ἀπὸ τὸ Ζαμπρὺ πῆγα μὲ τὸν προεστέτη καὶ ἀνάφερα πάρα πάνω, πρὸς τὴν Ἀδριανούπολη (Ἀδριανούπολη), πού καλὴ πολιτεία. Εἶναι ἡ καλύτερὴ ἀπόσας ἔχουν οἱ Τοῦρκοι στὴν Ἑλλάδα.

» Ἡ πολιτεία αὐτὴ πού ἔχει μεγάλη ἔκταση, εἶναι ἐμπορικώτατη καὶ πυκνοκατοικημένη. Ἐκεῖ μένει πλιόττος ὁ Σουλτᾶνος παρὰ σὲ κάθε πολιτεία Ἑλληνικὴ. Ἐπίσης ἐκεῖ κάθονται πολλοὶ ἔμποροι Βενετοί, Κατέλανοι, Γενοβέζοι καὶ Φλωρεντίνοι.

» Ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη ἔφυγα μαζί μὲ τὸν κ. Βενέδικο ντὲ Φουρλῖνο. Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα εἰς τὸ Dimotique (Διδυμότειχον), ἀρκετὰ καλὴ πολιτεία, ὅπου βρίσκεται μεγάλο καὶ ὠραιότατο κάστρο πάνω στὸ βουνὸ στοργγυλὸ πάνω—κάτω. Τὸ κάστρο περιτρογυρίζεται ἀπὸ παντοῦ μὲ τεῖχη διαπλᾶ. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ περνᾷ τὸ ποτάμι. Τὸ κάστρο αὐτὸ μπορεῖ νὰ πάρει μέσα τέσσαρα σπίτια. Τὸ μικρὸ πύργο, καθὼς μοῦ εἶπαν, μεταχειρίζονται οἱ Τοῦρκοι γιὰ θησαυροφυλάκιο. Ἀπὸ τὴν πολιτεία αὐτὴ—τὸ Διδυμότειχο, πῆγα στὰ Ypsala (Ῥψαλα), καλὴ πολιτεία μὰ κι αὕτη γκρεμισμένη. Ξαναπέρασα τὸ ποτάμι Μαρίτσα (Marisse)—Ἐβρος μὲ βάρκα ὅπως καὶ τὴν ἄλλη φορὰ.

» Τὸ πέρασμα σ' αὐτὸ τὸ μέρος ὁλότελα γιοματῶ ἀπὸ τέλματα, εἶναι πολὺ κουραστικὸ γιὰ τὸν καβαλλάρη ταξιδιώτη. Τὸ διάστημα ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη ἕως ἐδῶ εἶναι δυὸ ἡμέρες.

» Ἀπὸ κεῖ πῆγα στὴν Ayne (Αἶνο), πού στὴν ἐποχὴ τῆς Μεγάλης

Ψάλα
Je alay de cette ville de Dimodieque à une ville que l'en nomme Ypsala qui est assez bonne ville et est aussi toute abattue et passay encoires la rivyere de la Marisse en bateau, ainsi que j'avois faict autrefois, et est ceste marche de pays tout marescage et mal aysée à chevaulchier et furent deux journées depuis Andrenopoly.

Rivas
De cy je alay à une ville que l'en nomme Ayne (Αἶνος) qui fu jadis une grant cité du temps de Troye la grant et y souloit avoir ung roy. Et maintenant en est seigneur le frere du seigneur de Matelin, lequel est tributaire au Turc. Et est ceste dite ville sur la mer et entre ceste grosse rivyere cy en la mer, qui a bien deux milles de large. Il y a une sepulture qui est sur une petite montaigne reonde et dient que jadis le Roy Priam envoya ung sien filz moinsné qu'on appelloit Polidoire, avec grant foison de tresor à ce roy de Ayne, lequel, aprez la destruction de Troye, tant pour crainte des Grecz que pour la convoitise du trésor, l'avoit faict mourir.

ΑΚΑΡΑ *ΑΗΜΙΑ* *ΑΟΗΝΩΝ*
Devant ceste ville, je travoyay en gros vaisseau la Marisse et alay envers ponant en une ville que l'en nomme Macry qui jadis, par samblant, a esté bonne ville et grande et, de présent est toute abbatue, excepté une partie du chastel qui souloit estre bel et fort. Et est habitée de Grecz et de Turcz et est sur la mer et est près de l'isle de Samandra qui est au seigneur de Ayne.

Σίρρυς
Σίβα
De là je passay une montaigne non par trop grande et vins en une ville que l'en nomme Caumussin qui est assés bonne petite ville et est bien fermée de murs et est assise sur une petite rivyere en tresbeau pays et bon et plain et près des montaignes devers ponant.

De là je passay par une ville nommée Mussi, qui fu jadis, par samblant, bonne et bien fermée, mais elle est ors toute destruite, et une partie des murs abbatu et n'y habite personne.

De là Peritoq, je alay en une ville champestre nommée Jangibatzar qui a esté eddifiée des Turcs...

Nous partismes lendemain de Jangibatzar et retournasmes à Camussin et de là, venismes à passer une assés male montaigne. Et quant j'eus passé ladite montaigne, je vins sur une

Τροίας εΐτανε τρανή και είχε βασιλιά. Και τώρα άρχοντάς της είναι ο άδερφός του άρχοντα της Μυτηλήνης (Seigneur de Matelin) ύποτελής στον Τούρκο. Ή πολιτεία αυτή βρίσκεται κοντά στη θάλασσα και από μέσα της περνά το μεγάλο ποτάμι πλάτος δύο μίλλια.

» Πάνω σένα στρογγυλό βουνό βρίσκεται το νεκροταφείο. Τόν παλιό καιρό, όπως λένε, ο βασιλιάς ο Πρίαμος έστειλε το πιο μικρό παιδί του τόν Πολύδωρο με πολλούς θησαυρούς στο βασιλιά της Αΐνου. Αυτός είτ' από το φόβο του στους Έλληνες, είτε από άπληστία για το θησαυρό, σκότωσε το νέο.

» Μπροστά στην πολιτεία τούτη, πέρασα τη Μαρίτσα με μιá μεγάλη βάρκα και τράβηξα δυτικά στην Macry (Μάκρη), πού άλλοτε, ως φαίνεται, εΐτανε καλή πολιτεία και μεγάλη μά τώρα δόλοτελα γκρεμισμένη έξον από ένα μέρος του κάστρου, πού θά εΐτανε πολύ ώραίο κι όχυρό. Την κατοικούν Έλληνες και Τούρκοι κοντά στη θάλασσα και στη νήσο Samandra (Σαμοθράκη) πού είναι του Seigneur του Ayne. Από κειθε περνώντας κάποιο βουνό όχι και πολύ ψηλά έφτασα στην Caumussin (Γκιουμουλτζίνα), πού την περιτριγυρίζουν καλά τείχη κοντά σένα ποτάμι μέσα σέ μιá ωραιότατη έκταση καλή και ομοιά διαλα στά δυσμικά βουνά της. Απó κειθε πέρασα μέσ' από μιá πολιτεία πού την λέναν Μυσσι πού καθώς φαίνεται, εΐτανε άλλοτε καλή και κατοχυρωμένη μά σήμερα δόλοτελα γκρεμισμένη. Και μέρος από τήν τείχη της είναι γκρεμισμένο. Είναι δέ δόλοτελ' άκατοίκητη.

» Από την Periton τράβηξα σέ μιá πολιτεία άγροτική τó Jaugibatzar, πού την έχτισαν οί Τούρκοι.

» Τήν άλλη μέρα φύγαμε από τó Jaugibatzar και γυρίσαμε πίσω στη Γκιουμουλτζίνα, άπ' όπου ανεβήκαμε σένα βουνό δυσκολοπορεύτητο. Περνώντας τούτο τó βουνό φτάσαμε σένα ποτάμι πού περνά μέσ' από δυό ψηλά βράχια. Στο ένα άπ' αυτά άπάνω βρίσκεται ένα κάστρο για νά φυλάει τó πέρασμα με τόννομα Coulony (Περιστέρια), πού εΐτανε πολύ όχυρό και κατόπι τó πλιότερο έρειπωμένο.

» Τó πλιότερο τó βουνό σκεπάζεται από δάσος. Οί κάτοικοι είναι άξεστοι και άγριοι. Περνώντας τούτο τó βουνό έφτασα στην πολιτεία Trajanopoly (Τραιανούπολη). Αυτή ή πολιτεία βρίσκεται πλάγι στη θάλασσα και στο ποτάμι πού τó λένε Μαρίτσα. Εΐτανε μιá φορά πολύ μεγάλη πολιτεία, μά τώρα δόλοτελα χαλασμένη και πάνω κάτω άκατοίκητη.

» Έδώ υπάρχουν λουτρά πού τά λένε «νερό άγιασμένο» στις ρίζες του βουνού, πού βρίσκεται αντίθετα στού ήλιου τó έξγα. Ή δέ θάλασσα βρίσκεται αντίθετα πρós την νοτιά.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Φεβρουάριος
1912

Τραιανούπολη
5913

riviere qui passe entre deux hautes roches et sur l'une a ung chastel qui garde celluy passage nommé Coulouy (Περσιτέρια) lequel estoit moult fort et a esté abbatu la plus grant partie. Et de ceste montaigne la plupart est bois, et sont males gens et murdriers ceulx qui y habitent,

Et quant j'euz passé ladite montaigne, je vins en une ville que l'en nomme Trajanopoly. Cette ville de Trajanopoly est près de la mer et de ceste riviere que l'on appelle la Marisse et a esté assés grande ville et est toute abbatue et n'y demeure que ung pou de gens. Et y a en ceste ville ung baing que l'on nomme eau sainte et est au pié d'une montaigne qui luy est devers le soleil levant et la mer luy est devers midy.

De là, je vins à une ville que l'en nomme Vira. En ceste ville souloit avoir ung beau chastel lequel est abbatu en aucun lieu. Et m'a dit ung Grec qu'il y souloit avoir IIIe chanoines et y est encoires le cuer de l'église, de quoy les Turcz ont fait leur mosquée et ont edifié autour de ce chastel une grande ville qui est peuplée de Grecz et des Turcz. Et est ceste ville sur ung mont près de la Marisse.

De là je revins à Dimotiq qui est une tresbelle place ainsi que j'ay dit cy devant. Elle est bien grande ville et m'a semblé encoires plus belle la dernière fois que la première. Et me semble que se ledit seigneur Grant Turc y tient son tresor qu'il y est bien seurement.

Et de là je retournay à Andrenopoly, où je attendis jusques à ce que ledit seigneur fu venu.

Τ.ρ.α.α.
v. 859

AKAΔΗΜΙΑ
ΕΡΕΥΝΑΣ

1920

ΑΘΗΝΑΙ

» Ἀπὸ κεῖ τράβηξα στὴν πολιτεία ποὺ τὴν λένε Vira (Βήρα). Σαυτὴ τὴν πολιτεία φαίνεται πὼς εἶτανε ὠραῖο κάστρο, ποὺ τώρα εἶναι χαλασμένο σένα μέρος. Κάποιος Ἕλληνας μοῦ εἶπε πὼς ἐκεῖ, φαίνεται, ζοῦσαν τρεῖς καλόγηροι, ἀκόμα δὲ βαστᾷ ὁ σηκὸς τῆς ἐκκλησιᾶς ποὺ οἱ Τοῦρκοι τὸν ἔκαμαν τζαμί.

» Γύρω αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι ἔχτισαν μεγάλη πολιτεία ποὺ τὴν κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι. Βρίσκεται δὲ ἡ πολιτεία αὐτὴ πάνω σὲ βουνὸ κοντὰ στὴν Μαρίτσα.

» Ἀπὸ κεῖ ἐγύρισα πίσω στὸ Διδυμότειχο, μέρος ὠραῖο, πὼς εἶπα πάρα πάνω. Ἡ πολιτεία αὐτὴ μοῦ ἔφάνηκε τώρα ὠραιότερη ἀπὸ τὴν πρώτη φορά, καὶ μοῦ φαίνεται πὼς, ἂν ὁ Σουλτάνος κρατᾷ ἐκεῖ τοὺς θησαυροὺς του, τοὺς ἔχει καλὰ ἀσφαλισμένους.

» Ἀπὸ κεῖ γύρισα πίσω στὴν Ἀδριανούπολη, ὅπου περίμενα τὸν ἐρχομὸ τοῦ Σουλτάνου».

Ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφὴ τῶν ὑποδοχῶν τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν ἀκροάσεων τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ Λαῦκος τοῦ Μιλάνου καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀναχωρήσεως των τὴν 12 Μαρτίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

11 Jp^{an} 52a 1666

αίθρα ενδιαφέροντα δε καδονες. Γι' αυτο
και αι υπηρεσιες του δεν ειναι συνηματι-
κας φορες οχι και οσην πωλες. Άλλες φορες
ολο θιασμο υπαρχουσα του δεν προσβαλουν
να αυξηθουν κατω κατω ο,τι θυξουν η δεν
αυτον κατω θα ονομαζα η θα βαρυνορρο-
ν η δεν καβαλουν κατω και βαρυν-
γουν ο,τι τους πρε, κα ελλες φορες δινον ωζη και
προσχη ο,τι αυτον κα τους νδρωτες, ος δεν
του πωλντα του επηδωκαμε ποτα δε για να
αυτον πωλντα επηδωκαμε αυτω κα απο-
κως αναγκωτες του επηδωκαμε η ο,τι οιοι. Μ' ορα
αυτα ποτα το δ' οια ο,τι υπηρεσιες ος ερ' οιο-
με θα παρδωθικα εχθια ειναι κατω, αρω να
η του παραδεχόμενε αυξειτατα, αρω με κατω-
α προσχη η προβινη. Ειδωμε παρασωνω οω
οι επηδωκαμε ος το παρδωθικες δεν παρδωθικα για
επειρησος, αρω για ελλες εχθια η το συνδεδεκο ο-
μων η ηρχοσαν ος του κινδυνωσων. Γι' αυτο η
αι υπηρεσιες του εχθια με τους τους ος ερ' οιο-
αυτω τους κερτα ερ' οιο ος ωαν ποτα του κινδυνω
ερα του δραμα δυο κερτα ερ' οιο ος ωαν ος οδωγαν
ος του ερ' οιο ποτα του ποδωγ. Ε.

Ένας, ό πιδ συνθηθισμένος, είναι ό δρόμος πού περνά άπ' την 'Αδριανούπολη, ό άλλος είναι ή περίφημη 'Εγνατία όδός πού άρχισε άπ' τό Δυρράχιο, περνούσε άπ' τη Θεσσαλονίκη, ξακολουθοΰσε μέσ' άπ' τη Θράκη και τελείωνε 'ς τη Κωσταντινούπολη. Τούς δυό αΰτους δρόμους άκολουθοΰν άπάνω κάτω και σήμερα άκόμα οί δημοσιές. Τόν ένα άπ' αΰτους τούς δυό, αΰτόν πού πάει πρός τη Θεσσαλονίκη άκολουθήσε 'ς τά 1669 και ή συνοδεία του Γάλλου πρεσβευτή De la Haye-Vantelet πηγαίνοντας άπ' την Κωσταντινούπολη 'ς τη Λάρισα, όπου έμενε τότε προσωρινά ό Σουλτάνος για νά βρísκεται πιδ κοντά στην Κρήτη, πού την πολιορκούσαν τά στρατεύματα του Μεγάλου Βεζίρη του. Ό πρεσβευτής πήγαινε για νά τακτοποιήσει μερικές γαλλικές ύποθέσεις, σχετικές με τά προνόμια τών ξένων στην Τουρκία (Capitulations), και μέσα στη συνοδεία του είχε και τόν πνευματικό της πρεσβείας, ένα συγγενή του καπουκίνο τόν Robert de Dreux. Ό de Dreux αΰτός ήταν τρία χρόνια πού είχαν έρθει άπ' τη Γαλλία και έμενε στην Κωσταντινούπολη για πνευματικός της πρεσβείας, φιλοπερίεργος δε καθώς ήταν βρήκε σ' αΰτό τη άναμεταξύ ευκαιρίες νά ταξιδέψει και σ' άλλα μέρη της Τουρκίας. Πρώτα πρώτα έπειδή ό πρεσβευτής άναγκάστηκε νά ταξιδέψει στην 'Αδριανούπολη, όπου βρισκόταν ό Σουλτάνος, ό πάτερ Robert τόν συνοδεύε για να δη την 'Αδριανούπολη. Έπειτα βρήκε ευκαιρία νά ταξιδέψει μόνος τόν και στο νησί και στη Σμύρνη και στο τέλος συνόδευε τόν πρεσβευτή και στη Λάρισα, κι άπ' εκεί κατέβηκε στην 'Αθήνα και από Ναύπλιο, όπου μάρκαρε για τη Γαλλία. Τis έντυπώσεις άπ' τη διαμονή του στην Κωσταντινούπολη και τά ταξίδια του περιέγραψε σέ μιá έκθεση, πού την έσημείωσε πρώτα ό Omont, εξέδωσε δε στα τελευταία χρόνια (1925) ό Pernot από ένα χειρόγραφο της βιβλιοθήκης τών Παρισίων με τόν τίτλο Voyage en Turquie et en Grèce du R. P. Robert de Dreux aumonier de l'ambassadeur de France (1665—1669) publié et annoté par Hubert Pernot. Paris 1925. (Collection de l'Institut Néo-hellénique. Fasc. 3).

Ό de Dreux δέν άνήκει βέβαια 'ς την τάξη τών μεγάλων περιηγητών, όπως ό Belon, ό Tournefart και άλλοι, είναι όμως περίεργος και φιλομαθής και προσεκτικός και ενδιαφέρεται πολύ για τά άρχαία και όπου τά άπαντήσει, δέν αφήνει νά του διαφύγουν. 'Ενδιαφέρεται επίσης και για τη σύγχρονη κατάσταση τών κατοίκων και μās δίνει και γι' αΰτή χρήσιμες πληροφορίες. Έτσι μās περιγράφει την 'Αδριανούπολη, την Κωσταντινούπολη με τά τζαμιά της, τά ιστορικά μνημεία της και τά σαράγια της, τη Χαλκηδόνα, τό 'Εφταπύργιο, τό Βόσπορο, καθώς και τό παιδομαζώμα και την άγορά τών σκλάβων. Έπειτα μās διηγείται τό ταξίδι του στα

νησιά καὶ τὴ Σμύρνη, καθὼς καὶ τὸ ταξεῖδι του στὴ Λάρισα, ὅπου μᾶς δίνει πληροφορίες γιὰ ὅλες τὶς πόλεις ποὺ ἀπάντησε στὸ δρόμο του ἀπ' τὴ Σηλυβρία ὡς τὴν Καβάλλα, κι ἐδῶ ἐκεῖ ὡς τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴ Λάρισα. Τελευταῖα μᾶς περιγράφει τὸ ταξεῖδι του στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Ναύπλιο, καὶ μᾶς ἀναφέρει ὅσα ἀρχαῖα εἶδε καὶ θαύμασε στὴν πόλη τῆς Παλλάδος. Τὴν ἐξιστόρηση τοῦ ταξειδιοῦ του δὲν φαίνεται νὰ τὴν ἔγραψε προσχεδιασμένα, γιατί ἀλλιῶς θὰ ἦταν ἴσως πλουσιώτερη. Κάποιος, ποὺ θὰ τοῦ εἶχε ὑποχρέωση, τοῦ τὴ ζήτησε ἐπίμονα, κι αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ ἀρνηθῇ. Ἔτσι, καθὼς μᾶς λέγει ὁ ἴδιος, δὲν τὴν ἔγραψε ἀπὸ σημειώσεις, ἀλλ' ἀπὸ ὅ,τι θυμότανε, τρία μάλιστα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ γυρισμὸ του 'ς τὴ Γαλλία. Μ' ὅλα ταῦτα φαίνεται νὰ εἶχε ζωηρὴ μνήμη, γιατί σὲ πολὺ λίγα πράγματα θὰ μπορούσε νὰ πῇ κανένας πὼς δὲν τὰ λέει σωστά, ὅπως τὰ εἶδε καὶ τὰ ἀντελήφθηκε ἢ ὅπως τοῦλάχιστον τοῦ τὰ εἶπαν.

Γιὰ τὴ Θράκη οἱ πληροφορίες τοῦ de Dreux ἔχουν ἀρκετὴ σημασία, γιατί μᾶς δίνουν ὄχι μόνον τὴ γενικὴ εἰκόνα τῆς χώρας, ποὺ φαίνεται νὰ ἦταν ἀραιὰ κατοικημένη καὶ ὀχρὸν ἐρημωμένη, ὄχι μόνον εἰκόνες ἀρκετὰ περίεργες γιὰ τὰ ταξεῖδια στὰ χρόνια ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ μερικὲς ἀρκετὰ σημαντικὲς πληροφορίες γὰ τοὺς πόλεις, ποὺ καὶ σήμερα εὐημεροῦν καὶ ἀκμαστοῦν, καθὼς καὶ γι' ἄλλες ποὺ εἶναι πιά ἐρημικὲς καὶ ἀκατοίκητες. Ἀπὸ τὰ περᾶσαν τοὺς Τσεκμετζέδες, τὴ Σηλυβρία καὶ τὴ Ραιδεστό, ποὺ φαίνεται πὼς καὶ τότε εἶχε σημαντικὴ ἐμπορικὴ κίνηση, πέντε ὁλόκληρες μέρες περπατοῦν ὡς τὸν Ἑβρο χωρὶς νὰ βροῦν καμιὰ σημαντικὴ ὁπωσοῦν πόλη, παρὰ μόνον πεδιάδες μὲ ἀφθονο κυνήγι, πρᾶγμα ποὺ μαρτυρεῖ πόσο ἐρημὸς ἦταν ὁ τόπος. Τὸν Ἑβρο τὸν περνοῦν μὲ καϊκια, ὅπως καὶ σήμερα, καὶ φτάνουν στὰ *Φέρζαι*, ὅπως λὲν σήμερα οἱ ντόπιοι, ποὺ τότε ἀκόμη διατηροῦσαν τὸ βυζαντινὸ τους ὄνομα Βήρα. Ξέρομε δὲ ἀπ' τοὺς Βυζαντινοὺς πὼς ἐξ ἀρχῆς ἦταν ὀχυρὸ μοναστήρι, ποὺ χρησιμοῖεψε κάποτε καὶ γιὰ φυλακὴ μεγιστάνων, πιθανώτατα δὲ γιὰ τὴν ὀχυρότητά του αὐτὴ σιγὰ σιγὰ ἔγινε καὶ κέντρο συνοικισμοῦ¹⁾, ἀφοῦ μάλιστα βρισκόταν καὶ ἀπάνω στὸ δημόσιο δρόμο. Ὁ καποκίνος ἐπισκέπτεται τὸ τζαμί, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ὁμορφες βυζαντινὲς ἐκκλησιεὶς ποὺ ἔχουμε καὶ βλέπει καὶ τὶς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφὰς ποὺ σφῶνται ἀκόμα καὶ τώρα. Μετὰ τὴ Βήρα ἔρχεται στὴ Μάκρη, ὅπου διαβάζει μιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ καὶ ἐπισκέπτεται κ' ἕναν τουρκικὸ τουρμπὲ θανματουργό. Ἀπὸ κεῖ φτάνει 'ς τὴν Γκιουμουρτζίνα. Εἶναι περίεργο πὼς τὸ κάστρο της, ποὺ ὡς τὰ 1922, ποὺ τὸ γκρέμισε ὁ γενικὸς διοικητὴς Δάσιος γιατί τὸ ἐθεώρησε

¹⁾ Κατακουζηνὸς III 310,17 Βόννης, Περβλ. Στ. Κυριακίδου, Γλωσσολογικογραφικὰ ἀ σημειώματα ἐν Λεξικογραφικῷ Ἀρχεῖφ Τομ. Γ' σ. 366.

ἄχρηστο, ἦταν πολὺ καλὰ διατηρημένο, τὸ χαρακτηρίζει ὡς ἐρειπωμένο, ὅπως καὶ πρωτότερα ἀπ' αὐτὸν ὁ Belon. "Ἀξία προσοχῆς εἶναι ὅσα κατόπι λέγει γιὰ τὸ Περιθῶρι, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ Μπουροῦ, γιατί βέβαια ἡ γνώμη τοῦ Pernot πὼς μπαροῦσε νὰ εἶναι ἡ Μαρώνια δὲν εἶναι σωστή. Ἡ Μπουροῦ λοιπὸν καὶ τότε ἀκόμα, στὰ 1669, ὅπως καὶ στὰ χρόνια τοῦ Belon, εἶχε κατοίκους, ἔλεινους ὅμως καὶ ἀξιοδόκνους, βρισκόταν δὲ ἀκόμα καὶ ἄνθρωποι ποὺ θυμόνταν τὸ παλιότερό της ὄνομα Περιθῶρι, δηλαδή Περιθεῶριον. Τὸ κάστρο της, ποὺ σήμερα μόνο λείψανα ἀξιοσημείωτα εἶδα μὲ διάφορες ἐπιγραφές κτιστὲς μὲ τοῦβλα, σφζόταν τότε ὁλόκληρο, ὁρθὲς δὲ ἦταν ἀκόμη καὶ οἱ βυζαντινὲς της ἐκκλησιῆς. "Ο,τι δὲν καταλαβαίνω καλὰ εἶναι ὁ περίβολος μὲ τὰ τῶνα γῦρο γῦρο στὴν πόλη. Τέτοιο πρᾶμα ἐγὼ τουλάχιστο δὲν διέκρινα. Ἴσως τώρα νὰ γκρεμίστηκε. Ἡ περιγραφή αὐτὴ τοῦ de Dreux μᾶς δείχνει πόσο χρησιμὴ θὰ ἦταν ἡ ἐξέταση τοῦ τόπου αὐτοῦ ἀπὸ ἓνα βυζαντινολόγο καὶ μάλιστα καὶ ἡ ἐνέργεια ἀνασκαφῶν. Ἐχομε μπροστὰ μας μιὰ ὁλόκληρη νεκρὴ πόλη, ποὺ βέβαια ἀν' ἀνασκαφῇ, κάποιες σελίδες ἀπ' τὴ βυζαντινὴ ζωὴ τῆς Θράκης θὰ φωτίσει. Γιὰ τίς σημειώσεις γι' αὐτὴ παραδόσεις τῶν γῦρο χωριῶν ἔγραφα ἄλλοτε στὸ *Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Δροσίνῃ*). "Εἶω ἀπὸ κείνα ποὺ ἀναφέρει καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ σημερινοῦ Γιορτακίου ποὺ εἶπαν πὼς κατοικοῦσαν ἄλλοτε τὴ Μπουροῦ καὶ πῶς ἔφυγαν, γιατί δὲν μπορούσαν νὰ ὤρουν ἐπὶ ἀπ' τοὺς κουρσάρους. Τὴν παράδοσή των βεβαιώνει ὁ de Dreux ὁμιλῶντας γιὰ τίς αἰτίες τῆς δυστυχίας τῶν κατοίκων. "Ἄλλως τε ἀπ' ὅσα τὰ παρὰ αὐτὰ οἱ κάτοικοι φύγαν ἀπ' τὴ θάλασσα γιὰ τὸν ἴδιο λόγο καὶ σήμερα καὶ ἡ Μαρώνια καὶ τὰ "Ἀβδηρα (σήμερα Μπουλούστρα) εἶναι ἀρκετὰ μακριὰ ἀπ' τὴν παραλία. "Ἄλλ' ὥς ἀφήσουμε τὸν de Dreux νὰ μᾶς διηγηθῇ τὸ ταξεῖδι του").

Τὴν πρώτη μέρα τοῦ ταξιδιοῦ μας φτάσαμε στὸ Τοπτοϊλάρ, ὅπου βρήκαμε καλὸ καὶ φτηνὸ κρασί, κ' ἐπειδὴ θέλαμε νὰ ἐξακολουθήσουμε τὸ δρόμο μας καὶ τὴ νύχτα, πήραμε μαζί μας ἓνα Χατζῆ. Χατζῆδες εἶναι ἄνθρωποι ποὺ κουβαλοῦν ἓνα φανό, γιὰ νὰ φωτίζουν τὸ δρόμο. Στὴν ἄκρη δηλαδή μιανῆς μεγάλης βέργας ἔχουν ἓνα εἶδος σκάρας καὶ μὲ διάφορα κουδάρια ἀπὸ παννὶά κατραμωμένα διατηροῦν μέσα σ' αὐτὴ τὴ φωτιά, ποὺ βγάζει

¹⁾ 1922 σ. 247 κέ.

²⁾ Ὁ ἐκδότης εἶχε τὴν ἐπιμέλεια νὰ ἐφοδιάσῃ τὴν ἐκδοση καὶ μὲ διάφορες σημειώσεις ἀπὸ ἄλλους ταξειδιῶτες, τὸν Belon κυρίως καὶ τὸν Ducas. Νόμισα πὼς θὰ ἦταν καλὸ νὰ τοὺς διατηρήσω καὶ τοὺς διηγήρησα.

μεγάλη φλόγα. Κάποτε τή φλόγα αὐτὴ τὴ συντηροῦν μ' ἓνα ξύλο παχύ, ποὺ καίει σὺν λαμπάδα.

"Όταν εἶχαμε νὰ περπατήσουμε δώδεκα λευγες, ξεκινούσαμε στὴς ἑντεκα τὸ βράδυ, καὶ ἔταν εἶχαμε μικρότερο δρόμο, φεύγαμε τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σταθμὸ ἀπάνω κάτω τὸ μεσημέρι. Τὸ φαγητὸ τὸ βρίσκαμε ἑτοιμο, γιὰτὶ τὸ ἀμάξι μὲ τὸ μαγειρεῖο πήγαινε πάντα μπροστὰ καὶ κάθε μέρα φρόντιζαν νὰ σφάζουν ἓνα ἀρνί καὶ πουλερικά γιὰ τὴν ἄλλη μέρα. γιὰτὶ καθὼς εἶπα στὰ μέρη αὐτὰ δὲν ἦταν ξενοδοχεῖα, ἔπου μπορεῖ κανένας νὰ καταλύσει, οὔτε καπηλειὰ ἢ μαγειρεῖα, ἔπου βρίσκει κανένας μαγειρεμένο κρέας, καὶ πρέπει οἱ ταξιδιώτες νὰ ετοιμάζουν μοναχοὶ τοὺς τὸ φαεῖ ποὺ θέλουν νὰ φάν.

"Όταν ἀρχίζει νὰ σκοτεινιάζει ὁ χατζής ἀνάφτει τὸ φανὸ τοῦ καὶ τὸν βάζει στὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ, ἔπου μαζεύνονται οἱ ταξιδιώτες, καὶ βασιτώντας τὸ φανὸ στὸ χέρι τραγουδοῦ κατὶ τι ἀράπικα γιὰ νὰ χαιρετίσει τὴ συντροφιά, γιὰτὶ ὁ θεὸς θέλησε νὰ ματῇ τοὺς τοὺς φῶς, καὶ ἔπειτα ἀπλώνει τὸ χέρι γιὰ νὰ πάρει ὅ,τι ὁ καθένας ἔχει εὐχαρίστηση νὰ τοῦ δώσει.

"Απ' τὸ Τοπτσιλάρ ξεκινάσαμε γιὰ νὰ φτάμε τὸ μεσημέρι στὸ Ponte-Piccolo καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ Ponte-Grande ὃ. Αὐτὰ εἶναι δύο χωριὰ ἔπου βρίσκονται δύο πέτρινα γεφύρια πάνω πρὸς μακρὰ καὶ ἀπ' αὐτὰ περνοῦν κατὶ λατομὶ ἐπὶ θάλασσας, ποὺ κάνει ἐκεῖ δύο ὁμορφες λίμνες. Τὴν ἄλλη μέρα φτάσαμε στὴ Σηλυβρία (Silivria), πόλιν πολὺ καλὴ, ἀπάνω σ' ἓνα βῆμα κοντὰ στὴ θάλασσα. Σ' αὐτὴ βλέπει κανένας πολὺ ὠραία λείψανα τοῦ κάστρου, ἔχει δὲ καὶ πολλοὺς Χριστιανοὺς, ἀλλὰ σχισματικούς. Δὲν ἀμέλησα νὰ πάω νὰ δῶ τὸν παπὰ τοὺς, τὸν παρεκάλεσα δὲ νὰ μὲ ὁδηγήσει στὴν ἐκκλησίᾳ του, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔκαμε μὲ πολλὴ προθυμία, γιὰτὶ ᾔθελε νὰ μοῦ δεῖξει ἓνα ἅγιο λείψανο, ποὺ τὸ τιμοῦν οἱ Ἕλληνες· καὶ βλέποντας ἓνα μικρὸ σακκουλάκι μετὰξινὸ μενεξεδένιο κρεμασμένο στὸ σταυρὸ τῆς Ἁγίας Τράπεζας τὸν ρώτησα τί ἦταν καὶ μ' ἀπάντησε πὼς μέσα στὸ σακκουλάκι ἦταν ἓνα μικρὸ κουτάκι καὶ μέσα σ' αὐτὸ πήγαινε τὴν ἁγία μετάληψη στοὺς ἄρρωστους.

ἢ) Kutchuk-Tehekmédje καὶ Bujuk-Tehekmédje. Αὐτὰ τὰ δύο γεφύρια ἦταν ξύλινα τὸν καιρὸ ποὺ πέρασε ὁ Belon ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, (Observations, Paris 1688 σ. 150). Ὁ Paul Lucas ἔκανε δύο φορὲς τὸ ταξίδι ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὴν Λάρισα. στὰ 1706 (ἐκδ. Paris 1712) (καὶ στὰ 1714) ἐκδ. Rouen 1719, Amsterdam 1720, Rouen 1724) Τὴν πρώτη φορὰ οἱ χειρότεροι σταθμοὶ τοῦ ἦσαν ἡ Ἀδριανούπολις, ἡ Φιλιππούπολις, ἡ Δράμα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Ἅγιον ὄρος καὶ ἀπὸ κεῖ πίσω πάλι ἡ Θεσσαλονίκη γιὰ νὰ πάη εἰς τὴν Λάρισα. ἔπειτα διήλθεν εἰς τὴν Ἀθήναι· τὴ δευτέρην ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὴν Λάρισα ἀκολούθησε σχεδὸν τὸ δρομολόγιον τοῦ Robeat. Γιὰ τὸν Paul Lucas βλ. Omont, Missionsarchéol. σ. 317 κέ. (Σημείωσις τοῦ ἐκδότου).

Ἀπὸ καὶ πῆγαμε στὴν Ραιδεστό (Rodosto), μιὰ πόλη πολὺ ἑμορφή καὶ πολὺ ἐμπορικὴ¹⁾. Εἶναι στὴν ἀκροθαλασσιὰ καὶ γι' αὐτὸ ἔχει μεγάλη συγκοινωνία μὲ τὴν Πόλη. Οἱ ἔμποροι ἀπλώνουν στὰ μαγαζιά τους τὰ πιά ἑμορφα ἐμπορευμάτά τους, ὅπως γίνεται στὰ παζάρια. Ἐνας ἀπ' τοὺς ἀμαξάδες ὅμως, ποὺ ἦταν ἀπ' τὴ Μακεδονία, τσακώθηκε στὴν πόλη αὐτὴ μ' ἕναν Τούρκο, κι αὐτὸς ἔβαλε στὸ νοῦ του νὰ μᾶς σφάζει. Ὁ καπιτζὶ μπασῆς δηλαδὴ ποὺ μᾶς ὡδηγοῦσε θύμωσε γιὰ τὴν κακομεταχείριση τοῦ Τούρκου ἀπ' τὸν ἀμαξά τὸν δικὸ μας καὶ θέλησε ἀμέσως νὰ πάρει τὸ δικιο δίνοντάς του ραβδίες στὶς πατοῦσες, τιμωρία πολὺ συνηθισμένη στοὺς Τούρκους. Ὁ πρεσβευτὴς τὴν ὥρα ἐκείνη ἦταν περίπατο στὴν ἀκροθαλασσιὰ καὶ εἶχε μαζί του ἕνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὸ ἄλλο μόνο ἔμεινε στὸ χάνι, ὅπου εἶχαμε καταφύγει, ἕνα χάνι τόσο μεγάλο καὶ εὐρύχωρο ποὺ ἔπαιρνε ὅλα τὰ ἀμάξια καὶ τὰ ζῶα μας χωρὶς νὰ μᾶς στενοχωρήσει. Περπατοῦσα μαζί μὲ τὸν χαντζή, ὅταν εἶδα τὸν δυστυχισμένο τὸν ἀμαξά, ποὺ οἱ Τούρκοι τοῦ ἔδωξαν τὰ παπούτσιά γιὰ νὰ τοῦ δώσουν τίς ξυλιές. Αὐτὸ μοῦ κίνησε τὴ συμπάθεια καθὼς καὶ τοῦ χαντζή κι ἄρχισε νὰ μιλῶνε τὸν καπιτζὶ μπασή· κ' ἔτσι ποὺ μίλουσε πλεὺς δυνατὰ καὶ μ' ἀγανάκτηση τὸν ἄκουσαν οἱ ἱπποκόμοι καὶ οἱ ἄλλοι υπαγμένοι τοῦ Ἐξοχώτατου καὶ ἔτρεξαν ὁρμητικὰ καὶ ῥίχτηκαν ἀπάναν τοῦ Τούρκου, ποὺ κρατῶν τὸ δυστυχισμένο τὸν ἀμαξά, καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ τὸν παρτήσουν. Τραύηξαν ἀμέσως τὰ μαχαίρια τους κ' ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος κι ἀπὸ τ' ἄλλο. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι βλέποντας τοὺς δικούς μας φρενιασμένους, ποὺ δὲν ἔαφηναν κανένα, τὸ σκασαν. Οἱ δικοί μας θέλουν νὰ τοὺς πάρουν τὸ κατόπι καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία τὰ κατάφερα νὰ τοὺς κρατήσω. Γρήγορα εἰδοποίησα τὸν πρεσβευτὴ κι αὐτὸς γυρνώντας ἀμέσως στὸ χάνι μάλωσε τὸν καπιτζὶ μπασή γι' αὐτὸ ποὺ ἔκαμε· ἐπειδὴ δὲ μάθαμε πὼς οἱ Τούρκοι μαζεύονταν γιὰ νὰ μᾶς προσβάλουν προφυλαχτήκαμε τόσο καλά, ὥστε δὲν τόλμησαν νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν.

Τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε πολὺ πρῶι καὶ περπατήσαμε πέντε ὁλόκληρες μέρες χωρὶς νὰ βροῦμε καμιὰ πολιτεία τῆς προκοπῆς, μολοντί ὁ κάμπος εἶναι ὀρειώτατος καὶ τόσο γεμάτος ἀπὸ κυνήγι, ὥστε ὁ Ἐξοχώτατος συχνὰ μᾶς σταματοῦσε γιὰ νὰ διασκεδάσει στὸ ἀναιμεταξὺ κυνηγώντας· κι αὐτὸ μιὰ μέρα μ' ἔκανε νὰ κινδυνέψω νὰ χάσω τὴ συντροφιά. Γιατὶ κατεβαίνοντας ἀπ' τ' ἀμάξι καὶ περπατώντας πάντα μπρὸς πῆρα ἕνα ὁρμό, ποὺ τόσο μὲ ξεμάκρυνε ἀπ' αὐτόν, ποὺ πῆραν τ' ἀμάξια μας, ὥστε δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ τοὺς φτάσω, χωρὶς τὴ βοήθεια ἑνὸς Τούρκου, ποὺ μοῦ

¹⁾ Ὁ de Bruyn (σ. 67–208) λέει πὼς ἔχει 15000 κατοίκους. (Σημ. τοῦ ἐκδότη).

ἔδωσε στὴν περίστασι αὐτὴ πίσω μιὰ μικρὴ χάρη, ποὺ τοῦ εἶχα κάνει λίγο πρωτότερχ. Ἦταν ἕνας καλὸς γεροντάκος, ποὺ τ' ἀμάξι του βρισκόταν στὴ μέση τοῦ δρόμου, ποὺ πῆγαινα, καὶ ἤθελε νὰ τὸ τραβήξῃ στὴν ἀκρὴ γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὸ δρόμο στ' ἀμάξι μας, ποὺ νόμιζε πὼς θὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν βοηθήσω, γιὰτὶ τὰ βόδια του ἦταν ξεζεμένα καὶ ἔδωσαν ἐκεῖ κοντά. Τὸ ἔκανα μ' εὐχαρίστηση καὶ δὲν φάνηκε ἀχάριστος. Γιατὶ βλέποντας πὼς τ' ἀμάξι μας ἐπαιρναν ἄλλο δρόμο χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸ ἀντιληφθῶ, γιὰτὶ εἶχα ξεμακρύνει, ἔβαλε τίς φωνὲς γιὰ νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ καὶ ἐπειδὴ ἔδλεπε πὼς ἂν γύριζα πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶχα παραστρατήσῃ δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ φτάσω τ' ἀμάξι, ποὺ ἔτρεχαν γλῆγορα, μοῦ ἔδειξε ἕνα συντομώτερο δρόμο ἀπὸ ἕνα ποταμάκι, ποὺ τὸ πέρασα ἀπὸ ἕνα κορμὸ δέντρου καὶ γιὰ νὰ στηριχθῶ μοῦ ἔδωκε καὶ τὴ βέργα του, ποὺ κέντρωνε τὰ βόδια του. Τὸν εὐχαρίστησα γλῆγορα γλῆγορα καὶ τρέχοντας δυνατὰ ἔφτασα τ' ἀμάξι, καὶ τότε σκέφτηκα πὼς ἔχουν δίκιο νὰ λέν πὼς τὸ καλὸ δὲν γάνεται ποτὲ καὶ πὼς πρέπει πάντα νὰ τὸ κάνει κανένας ὅπου μπορεῖ.

Περάσαμε τέλος τὴ Θράκη διαβαίνοντας τὸν ποταμὸ Μαρίσσα (Marissa), ποὺ τὴν χωρίζει ἀπ' τὴ Μακεδονία. Τὸν ποταμὸ τὸν περάσαμε μὲ κόπο καὶ κίνδυνο, γιὰτὶ ἐκεῖς τὸν εἶναι πλατὺς καὶ ὀρμητικός, οἱ βάρκες, ποὺ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὰ πέρασμα, εἶναι τόσο ἄσπαστοι ὥστε ἔπρεπε νὰ σηκώνουμε μὲ τὰ χέρια μας τ' ἀμάξι γιὰ νὰ τὰ μπάσουμε μέσα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν μπορούσε νὰ περάσῃ παρὰ ἐνὰ μόνον ἀμάξι σὲ κάθε ταξεῖδι, χρειαστήκαμε πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ περάσουμε τὰ ἀμάξια μας καὶ εἰκοσι ἄλλα ποὺ εἶχαμε γιὰ καθάλλα. Στὸ ἀναμεταξύ ἦρθε μιὰ συνοδεία ἀπὸ Τούρκους, ποὺ ἤθελαν κι αὐτοὶ νὰ περάσουν. Κι ὅταν τοὺς εἶπαμε πὼς ἀφοῦ ἡμεῖς εἶχαμε ἀράδα ἔπρεπε νὰ περιμένουν γιὰ νὰ περάσουμε ὅλοι μας, δὲν ἔδωσαν καμιὰ σημάσια καὶ εἶπαν πὼς ἤθελαν τὴ μιὰ ἀπ' τίς δυὸ βάρκες γιὰ νὰ περάσουν αὐτοὶ καὶ ἡ ἀκολουθία τους, πράγμα ποὺ ἤθελαν τρία ἢ τέσσαρα ταξεῖδια γιὰ νὰ τὸ κάμουν καὶ βλέποντας πὼς δὲν εἶχαμε κα-

¹⁾ Belon. Observations σ. 141. «Γεφύρι στὴ Marissa δὲν ἔχει, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴ περάσῃ κανένας μὲ τὴν βάρκα. Τὸ συνηθισμένο εἶναι νὰ δίνει ὁ ἀνθρώπος μαζί μὲ τὸ ζῶο γιὰ τὸ πέρασμα ἕνα ἄσπρο. Μόλα ταῦτα δὲν ξεπερνάει παρὰ μὲ 15 ἄσπρα γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸν ὁδηγὸ μας. Γιατὶ ἡ φιλαργυρία τῶν Τούρκων εἶναι τόση, ὥστε ὅταν βροῦν εὐκαιρία μ' ἕναν ξένο, παίρνουν ὅσα μπορέσουν καὶ θέλεις δὲ θέλεις θὰ πληρώσεις ὅ,τι ζητήσουν. Γιατὶ τέτοια εἶναι ἡ φιλαργυρία τους ὥστε οὔτε τὸν πατέρα τους δὲν ὀφείνουν ἂν εἶχαν εὐκαιρία νὰ τοῦ πάρουν κάτι τι». [Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ de Dreux τὴ Θράκη, ποὺ εἶναι πέρα ἀπὸ τὸν Ἑβρο, τὴν ὀνομάζει Μακεδονία. Ἵσως αὐτὸ δὲν εἶναι ἄσχετο πρὸς τὴν παλιὰ βυζαντινὴ διαίρεση ποὺ ἔφερε τὴ Μακεδονία ὡς τὸν Ἑβρο καὶ θεωροῦσε ὡς πρωτεύουσά της αὐτὴ τὴν Ἀδριανούπολη.—Σημ. τοῦ μεταφραστῆ.]

μιά ὄρεξι νὰ τοὺς κάνουμε τὴ χάρη, ἄρχισαν νὰ ζητοῦν διὰ τῆς βίας δι,τι δὲν θέλαμε νὰ τοὺς δώσουμε μὲ τὸ καλὸ, καὶ κοντεύσαμε νὰ πιαστοῦμε, ὅταν ὁ πρεσβευτὴς βλέποντας πὼς ἓνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους μας βρισκόταν πιά ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ, αὐτὸ δὲ ποὺ ἔμεινε δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀντισταθῇ, καὶ πὼς γι' αὐτὸ θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ὑποχωρήσουμε παρὰ νὰ τσακωθοῦμε σὲ ὧρα ἀκατάλληλη, μᾶς εἶπε νὰ βάλουμε μέσα τὰ ὅπλα μας καὶ ν' ἀφήσουμε τοὺς ἀντιπάλους μας νὰ πάρουν τὴ μιά βάρκα. Τὴ διαταγὴ τοῦ τὴν ἀκούσαμε καὶ μείναμε πέντε ἢ ἔξ ὧρες γιὰ νὰ περάσουμε τὸ ποτάμι, κ' ἔτσι φτάσαμε ἀργὰ στὴ Βήρα. Ἡ Βήρα εἶναι μιά μικρὴ πόλη πολὺ παλιά, ὅπου μόνο μερικὲς πλευρὲς μένουν ἀπ' τὸ κάστρο³⁾. Ἐδῶ μείναμε ἀρκετά, κ' ἔτσι βρῆκα καιρὸ νὰ πάω νὰ δῶ τὸ τζαμί, ποὺ εἶναι πολὺ ὁμορφο. Ὁ ἱμάνης, ποὺ εἶναι ὁ παπᾶς του, μοῦ ἔδειξε πολλὰ μνημῆματα μὲ ἐπιτάφια ἐπιγράμματα, καὶ ἀπ' αὐτὰ κατάλαβα πὼς ἦταν ἄλλοτε ἐκκλησιὰ. Πέντε ἔξ ἀνεθήκαμε ψηλὰ στὸ μιναρέ, ποὺ εἶναι ἓνας μικρὸς πύργος πολὺ ψηλὸς κι ἀπ' αὐτὸν ὁ ἱμάνης φωνάζει τοὺς Τούρκους νὰ προσευχηθοῦν. Ἀπὸ ψηλὰ ἀπ' τὸν πύργον αὐτὸν θαυμάζαμε τὴν ὁμορφίαν τοῦ κάμπου ποὺ ἔκνοίγαμε, ὅταν σηκώθηκε ἓνας ἄερας, ποὺ τράνταζε τὸν πύργον μὲ τόση δύναμη, ὥστε γονιόμαστε ἀπὸ τὸν ἔρριχνε, κ' ἔτσι κατεβήκαμε πολὺ γρηγορώτερα παρ' ὅτι σκεφτήκαμε. Τὴν ἄλλη μέρα πήγαμε στὴ Μάκρη, μιά πόλη πολὺ παλιά, ὅπου βρῆκα ἓναν τάφο περὰ πέρα ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο καὶ παρατήρησα τὰς τέσσαρες γωνίες στὸ βάθος τοῦ τέσσαρα ἐξογκώματα ἀπάνω κάτω ἓνα πάλι, ποὺ ἀπάνω τοὺς ἀκουμποῦσαν μιά πλάκα μαρμάρινη, γιὰ νὰ σκεπάζουν ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζαν νὰ κλείνουν μέσα στοὺς τάφους. Ἀπάνω στὴν πλάκα αὐτὴ ἔδωξαν τὸ νεκρὸ σῶμα καὶ τὸ σκέπαζαν μ' ἓνα ἄλλο μάρμαρο. Εἶδα αὐτὸ τὸ ἐπίγραμμα χαραγμένο μὲ ἑλληνικὰ γράμματα Ὁ πατὴρ Κόϊντος εἰς τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν Αἰρηλίον Κόϊντον, παιδίον χρηστόν. Κοντὰ στὸ μνημεῖον αὐτό, ποὺ βρίσκεται ἀπάνω σ' ἓνα ὑψωμα πλησίον στὴ θάλασσα, εἶναι ἓνα εἶδος παρεκκλησιῶν, ποὺ ἔχει στὸ μέσον ἀπάνω σ' ἓνα στρίβοδον ἓνα μεγάλο φέρετρο, σκεπασμένο μ' ἓνα νεκρικὸ πέπλον πράσινο· καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ κεφαλίου εἶναι ἓνα μεγάλο σαρίκι, ποὺ τὸ διατηροῦν τόσο καθαρὸ σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ τὸ χρησιμοποιοῦσαν, καὶ στίς δύο πλευρὲς εἶναι δύο βάζα γεμᾶτα ἀπὸ λίπος. Ρώτησα τὸν Τούρκο ποὺ φυλάγει τὸ μνημεῖον, τί χρειάζεται τὸ λίπος, καὶ μ' ἀπάντησε πὼς ἦταν ἱερὸ πρᾶγμα, ποὺ μ' αὐτὸ ἐτρίβαν τοὺς ἀρρώ-

³⁾ Belon σ. 141. «Ἀντίκρου ἀπ' τὸ λιμένα, σὲ ἀπόσταση ἐνὸς τέταρτου τῆς λεύγας περάσαμε μιά μικρὴ πόλη ἀπάνω σ' ἓνα λόφον σὲ πολὺ ὁμορφὸ μέρος, ποὺ τὴν λέν Βήρα, ποὺ εἶναι κλεισμένη γύρω μ' ἓνα παλιὸ κάστρο». Πρόκειται γιὰ τὴ κοινότητα Φήρα. 10 ὧρες βορείως τῆς Μάκρης καὶ 1/2 ὥρα ἀπ' τὴ Μαρίτσα. [Σημ. τοῦ ἐκδότη].

στους, και πώς τιμούσαν πολύ αυτόν, που ήταν το σώμα του εκεί, γιατί ήταν ένας από τους πιο γενναίους αξιωματικούς του στρατού των, που πέρασε απ' την 'Ασία στην Ευρώπη. Είδα επίσης σε μια άκρη της πλατείας ένα υψωμα από πέτρες. Εκεί μου είπαν ήταν το θέατρο, όπου οι άρχαιοι μιλούσαν στο δημόσιο.

Φεύγοντας απ' εκεί την άλλη μέρα περάσαμε απ' την Γκιουμουρτζίνα (Kymargina)¹⁾, μια μικρή πόλη πολύ παλιά, όπου βρίσκονται ακόμα μερικά ερείπια ενός μεγάλου κάστρου και πέντε λεωγες απ' εκεί βρήκαμε μια άλλη πόλη, που όλα τα τείχη της σφύζονται ολόκληρα, έξω απ' τα χαλάσματα που έκκταν όταν την πήραν. 'Ο δρόμος μας πήγαινε πλάι απ' τα τείχη αυτής της πόλης χωρίς να περυσιάζεται ανάγκη να μπούμε μέσα. 'Αλλά ο πρεσβευτής διάταξε να σταθμεύσουμε, για να μάς δώσει την ευκαιρία να πάμε να δούμε, τι αξίζει να δη κανένας. Πρώτα απ' όλα θαύμασα τον περίεργο τρόπο που είναι κτισμένα τα τείχη, γιατί στο μέρος του περιόλου έκκταν γύρο γύρο από την πόλη παρά πολλά μικρά τόξα και άπανο σ' αυτά είναι ο δρόμος που γοητεύεται για τις περιπολίες.

Μόλις μπήκαμε, οι κάτοικοι βρήκαν απ' τα σπίτια τους για να μάς δουν και να μάς περιεργαστούν με άλλη τόση περιέργεια, όση είχαμε και μετ' για να περιεργαστούμε την πόλη τους. Και βλέποντας πως οι περισσότεροι ήταν χριστιανόι τους παρακάλεσα να μου δείξουν την εκκλησιά τους πράγμα που το έκκταν με ευχαρίστηση. Είδα τότε με λύπη μου ότι η εκκλησιά αυτή, που άλλοτε ήταν μια απ' τις όμορφότερες εκκλησιές της 'Ελλάδας, είχε άρχισει να γκρεμίζεται γιατί δεν τη συντηρούσαν και μετ' καλή γυναικοδολα βλέποντας τη λύπη μου μ' έκαμε νόημα να την ακολουθήσω για να δω μια άλλη εκκλησιά, που μου δειξε κλαίοντας, σε κατάσταση πολύ πιο αξιοθάκρυτη, και μετ' τα χέρια και μ' άναστενάγματα μου

¹⁾ Gumur djina. Belon σ. 137. «Βρήκαμε μια μικρή πόλη Commerceine, που είναι μισή μέρα δρόμο μακριά απ' την Μπορου (Bouron), όπου είχε, τι είδος κρέας θέλαμε ν' αγοράσουμε. Έχει ερείπια ενός μικρού κάστρου, και μέσα είναι η εκκλησιά των 'Ελλήνων χριστιανών. Γιατί στο χωριό κατοικοῦν 'Ελληνες και λίγοι Τούρκοι». Σελ. 139, 140. «Ακολουθώντας το δρόμο μας προς την Κωνσταντινούπολη, όταν άρχισαμε να ανεβαίνουμε το βουνό και είμασταν πια ψηλά, κοιτάξαμε πίσω μας... Βλέπαμε το χωριό Commercein που είναι μέσα σε μια μεγάλη πεδιάδα. 'Ο δρόμος του κάμπου αυτού ήταν ο ίδιος και μεγάλος παλιός δρόμος που πήγαινε απ' τη Ρώμη στην Πόλη και ήταν στρωμένος με πολύ μεγάλες πέτρες πελεκημένες με τον αρχαίο τρόπο, γιατί απ' τη Μπορου ως τη Γκιουμουρτζίνα και έπειτα απ' τη Γκιουμουρτζίνα ως το Σαπτσιλάρι επειδή ο δρόμος ήταν δύσκολος μέσα σε χώματα παλιά οι Ρωμαίοι τον έστρωσαν και ακόμα και τώρα σφύζεται ολόκληρη». Για το ρωμαϊκό αυτό δρόμο που ήταν η Via Egnatia που πάει απ' το Δυρράχιο στην Κωνσταντινούπολη βλέπε *Tafelii, Thessalonique au quatorzième siècle* σ. 121—122.

Σ. Π. Κουριανίδης, ἡ δράμη παλαιά 1666.

δωρεὶ να καταλάβω ὡς ἂν με ἐμίσσηται
αὐτὴ ἥσαν χροσσταρὰ σημάδια ἡμῶν ἐγὼ
ἐγὼ δυστυχίας τοῦ.

Περὶ πορταῖνα καὶ προσοχὴ τὴν ἐμὴν
οἶαν αὐτὴν, με εἶδεν αὐτὴ τὴν ἄρτην ὡς ἔχει
δὲ ἐκλύθηκα, με εἶδεν εὐνοῖα εἶδεν
καρίνας ὡς ἦσαν ἐγὼ εἰς ἀκορρὶν
ρη καὶ ἐκστρέφειν. Κατὰ τὴν εὐνοῖαν

ἀγίστην ἐστὶν τὴν ἐμὴν, ὡς ἡ γυνὴ
ἡ ἐμὴν ἀνέκα, με εἶδεν τὴν ἄρτην εἰς
τὴν ἐμὴν ἐμὴν, με εἶδεν τὴν ἄρτην εἰς

ὅχι κόνον. ἡ ἄρτην ἐμὴν ἦσαν κατὰ
τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν
ἦσαν γυνὴν αὐτὴν καὶ τὴν ἐμὴν

κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν
κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν
κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν

κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν
κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν
κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν

κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν
κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν
κατὰ τὴν ἐμὴν, ὅχι κατὰ τὴν ἐμὴν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

